

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

KAIS.KÖN.HOF- BIBLIOTHEK

72.905-B

ALT-

72905-B.

Dissertatio Juridica Inauguralis

178. B. 117. DE

**POTESTATE
PRINCIPIS
IN SUBDITOS,**

QUAM

Divina Favente clementia,

AUTORITATE ET DECRETO

MAGNIFICÆ ET AMPLISSIMÆ FACULTATIS

JURIDICÆ,

IN ILLUSTRIS HAC ERNESTINA ACADEMIA,

PRÆSIDE

DN. HENR. ERN. KESTNERO,

J. U. D. ejusdemque Professore Ordinario,

Favore ac Cognato suo ætatem colendo,

PRO LICENTIA

SUMMOS in utroque JURE HONORES ac PRIVILEGIA

DOCTORALIA solenniter consequendi,

Die 21 Martii An. M DCC XI.

IN AUDITORIO JCTORUM

Publicæ Magnifici Senatus Academici censuræ submittet

AUCTOR

ANTHONIUS FRANCISCUS OTTO CAPAUN,

Illustris Cancellariæ Hasso-Schaumburgicæ Advoc. Ordin.

R I N T E L I I,

Typis HERMANNI AUGUSTINI ENAX, Acad. Typogr.

VIRIS
*Magnifico, Excellentissimis,
atque Consultissimis,*

DN. JOHANNI ERNST,
Jcto Excellentissimo, Cancellariæ
Hasso-Schaumburgicæ Directori
gravisimo:

DN. PHILIPPO GRÆBE,
Jcto, ejusdem Cancellariæ, ut & rerum
Camerariorum Consiliario meritisimo:

**DN. REINHARDO
KLEIN, Jcto,**
Præfecto supremo Schaumburgensi
dignissimo:

*Dominis, Mecænatibus, ac Patronis
ad cineres usque devenerandis*

Felicitatem perennaturam!

V I R I,
*Magnifice, Excellentissimi,
& Consultissimi,*

Patroni ætatem colendi!

Presentem hanc de potestate
Principis in subditos Disserta-
tionem Inauguralem VOBIS,
queis potestatis hujus in Comi-
tatus Schaumburgici subditos exercitium
à Potentissimo Principe nostro conces-
sum est, sacram esse cupio; Id quod pro
humanitate VESTRA vel propterea non
de-

dedignaturos Vos spero, quoniam aliâ
aliquâ gratitudinis tesserâ tot insignes pa-
renti æque ac mihi exhibitos benevolenti-
æ VESTRÆ fructus eâ, quia par erat, de-
votione agnoscere hæctenus mihi non
licuit. Hoc igitur, ceu quale quale gratæ
mentis indicium, benigne suscipite, con-
tenta ejus VESTRA autoritate suffulcite,
VESTROQUE favore me complecti per-
gite. Quod restat, D. O. M. supplex
veneror, ut Vos, illustrium Virorum
Trias, in patriæ emolumentum, illustri-
umque familiarum VESTRARUM decus
æternum per Nestoris annos salvos, fospites,
atque incolumes servet. Sic pie
vovet

*Magnif. Excell. atque Consultis.
Nominum Vestrorum*

Dabam RINTELII,
die 14. Martii 1711.

Obsequiosissimus cultor
A. F. O. CAPAUN.

Συγ γρ̄ Οἰω.

PROOEMIUM.

§. I.

Asque potestate seu imperio hominum in Republica viventium tranquillitatem conservari nequiquam posse, extra omnem dubitationis aleam positum est; Posteaquam enim status hominum post lapsum protoplastorum, ceu proh dolor! hodiernum apparet, adeo corruptus factus, ut homo homini non Deus, sed diabolus existat, ita omnia vitiorum genera eorum animis adeo firmiter sese insinuarunt, ut, nisi metus poenae, a superiore vi Imperii infligendae, malitiosos à delinquendo arceret, alter alterum vivum devoraturus esset. Conferatur *Grotium de J. B. & P. lib. 1. cap. 3. §. 4. seqq.*

Necessitas potestatis, seu imperis in subditos,

§. II. Vocabulum potestatis varie in legibus nostris sumitur: Primo enim denotat imperium parentum in liberos, seu patriam potestatem, l. 1. §. 21. ff. de Exccitor. ad. tot. tit. J. & C. de patr. potest. Secundo significat dominium in personam servi, l. 3. §. 3. ff. de Donat. int. vir. & ux. Tertio sumitur pro Magistratu ipso, l. 26. princ. ff. de Pignor. l. 17. §. 19. ff. de Edilit. Edict. Quarto denotat imperium, Principibus

Varia vocabuli potestatis significatio.

Δ

in

in subditos competens, l. 3. §. ff. de Jurisdic. l. 215. ff. de Verb. Sign. quæ ultima vocabuli *potestatis* significatio proposito meo conformis est.

*Potestas
fundata est
1. in Jure
Naturæ,*

2. Divino.

3. & Civili.

*Potestatis
effectus.*

Propositio.

§. III. Quemadmodum igitur potestatem ex parte Principis seu Domini territorialis, subjectionem è contra ex parte subditorum, seu hominum in territorio degentium, tanquam correlata, in Jure Naturæ fundata esse nemo negabit, de quibus vid. *Dn. Kestneri Jus Naturæ & Gentium, cap. 7. §. 1. seq.* Ita verbum divinum regna & imperia mirum in modum firmat, & approbat; per me enim Reges regnant, & legum conditores, inquit Spiritus Sanctus *Proverb. VIII, 15, 16.* siquidem non est potestas, nisi à Deo, *Rom. XIII, 1. seqq.*

§. IV. Tandem vero nostra etiam civilia jura potestatem omnimodam in subditos concedunt, uti post *Surd. Consil. 47. num. 14. & seq.* refert *Andr. Knichen de Jure Territorii cap. 1. num. 419.* Ita, ut obsequium erga patriam & parentes, religionem erga Deum vocet *Pomponius in l. 2. ff. de J. & J.*

§. V. Potestas autem hæc (per quam cum *Zieglero de Jure Majest. l. 1. cap. 5. §. 8.* jus ipsum, seu qualitatem moralem, personæ competentem ad aliquid juste agendum, intelligo) multos producit effectus. Sicuti enim sibi subditos ad obsequium ejus, quod mandatum est, adstringit: Sicuti, inquam, hæc efficit, ut leges promulgentur, contravenientes poenæ statutz obnoxii fiant, delinquentes puniantur, & de coetero, ut verbo me explicem, tranquillitas publica conservetur: Ita è contra multa heic sese offerunt, quæ, utut privato in animum sibi sumere, & ad effectum producere non liceat, tamen vi summæ potestatis summo jure competant Principi, adeo, ut istiusmodi factis contradicere, subditis nefas ducatur.

§. VI. Quo igitur materiam hanc pro instituti ratione, i. e. breviter, & quidem eò commodius tractem, primo loco

loco generaliter de Potestate Principis legislatoria aliqua præmittam, dein de Potestate Principis circa personas, res & jura subditorum pauca quidem, sed tamen nostris temporibus plurimum occurrentia tractandi animus est.

SECTIO I. DE POTESTATE PRINCIPIS LEGISLATORIA.

§. I.

Potestatem constituendi jura humana, non tantum ex voluntate divina justam, sed & ex ratione naturali necessariam esse, inquit *Hugo de Roy, de eo quod justum est, lib. 2. tit. 2.* Add. *Dn. Kestneri tractatum de Prudent. Legislat. §. 24, 25.* Profuit hæc potestas ex ipsa majestatis & superioritatis territorialis natura, *Struv. Exer. 4. th. 79. & in S. J. F. c. 6. aph. 15. in iud.* eum in modum, ut, si condendarum legum potestatem Principi auferas, *circumplexius* protinus statuas, necesse sit, recte ita sentiente *Zieglero de Jur. Maj. l. 1. c. 5. §. 1.* Licet autem potestas condendæ, interpretandæ, vel abrogandæ legis sit jus omnium jurium majestatis summum, *Bodin. de Republ. l. 1. c. ult. num. 155.* adeoque primo intuitu Principibus, aliisque Imperii Statibus competere non videatur: Attamen, quoniam Principes Imperii juribus regis eodem modo, quo superiorem non recognoscentes, omnimode utuntur, siquidem eo ipso, quo Ducalis illis titulus confertur, etiam regalis & omnigena Potestas tribuitur, *Knichen, in Comment. de Sax. non prov. jur. verb. Duc. Saxon. c. 1. v. 79. 80.* unde est, quod consuetam hodie titulis suis formulam præmittant: **Don Gottes Gnaden:** (à nemine sc. quam solo Deo dependentes) quæ potestas adeo absque limitatione effectum suum sortitur, ut quilibet

Legumlatio competit Principi tam de Jure Naturali, quam diuino.

princeps, jura territorii habens, tantum in suo territorio possit, quantum Imperator in Univerſo, ſive germanice: *Ein jeder Fürst iſt Käyſer in ſeinem Lande/ Gail. de Pac. publ. l. 1. c. 6. num. 10. 11. Carpzov. Prax. Crim. part. 3. quaſt. 150. num. 22. ſeqq.* Igitur indiftincte per ſuum ſaltem territorium (extra territorium enim jus dicenti impune non paretur) jure quaſſi Majestatis, aus Landes Fürſtlicher hoher Obrigkeit/ leges condere valet Princeps, *Vid. Dn. Keſneri Problema Juridicum de Reformanda Jurisprudencia §. ult. & quidem eum in modum, ut nec Imperatoris confirmatione indigeant, per ea, quæ tradit Seckendorff im Teuſchen Fürſten Staat part. 2. cap. 1. num. 4.* Competit autem poteſtas leges ferendi Principibus non ſolum in Secularibus, ſed & Eccleſiaſticis negotiis. Utut enim de Jure Canonico omnis prorsus jurisdicſio in ſpiritualibus & Eccleſiaſticis ademta ſit Principibus, *c. cum ad verum 6. cum multis ſeqq. diſtinct. 96. & in c. duo ſunt 10. eadem Diſtinct. Card. Tuſch. Concl. 41. lit. F. num. 2.* adeo, ut Imperator, multo magis Principes Imperii Papæ plane ſubeſſe dicantur memorato *Card. Tuſch. Concl. 32. lit. F.* Attamen, quoniam ſtulta hæc, atque inſulſa Papalis ambitio occasione Reformationis diu refrænata, imo exploſa fuit; è contra ſaniores plane nullam, ne quidem in ſuo territorio poteſtatem civilem Papæ concedant: (neque enim æquum erat, Vicarium plus autoritatis ſibi arrogare debere, quam principalem) Igitur vel ex ſolo illo dicto *ad Rom. XIII, 4.* ubi Magiſtratum à Deo *bono ſubditorum* ordinatum eſſe, Apoſtolus inquit, Principum fundata intentio circa Jura Eccleſiaſtica ſibi vindicanda apparet. Bona etenim ſubditorum non conſiſtunt in temporalibus ſolum, ſed etiam in ſpiritualibus, quorum ſpectant *Dent. XVII, 18. ſeq. Pſalm II. v. antepenult. & pen.* quæ utraq; felicitates ad religionem potiffimum reſpiciunt, *R. I. zu Augſpurg de 1566. §. Wiewohl wie nun auf ſolches/ ibi: daran alle zeitliche und ewige Wohlſarth hängt &c.* Dubium heic loci poterat obmoveri, utrum ſæminæ Principes eodem legislationis jure

jure possint uti? per ea, quæ tradit *Bart. in l. 1. ff. de LL. in voce Virorum*. Verum enim vero, quoniam eas in districtibus suis eadem cum cæteris Imperii Statibus potestate gaudere certum sit, exinde dubium hocce per rationem communis Germaniæ consuetudinis dilucide removet *J. Herm. Stammius de Servit. pers. lib. 3. cap. 8. num. 7.*

§. II. Fundata jam potestate legislativa, statim dispiciendum erit, quomodo leges debeant esse comparatæ? Non igitur perinde erit, quælibet pro lubitu & animi voluntate statueri, sed illa secundum certam normam in lucem edere necesse est. Generaliter autem Princeps de iis, quæ vel in Jure Divino expressè non decisa, vel saltem ei non contrariantur, vel de Jure Naturæ permessa sunt, in infinitum disponere potest, quæ dispositio versari debet circa ea, quæ ἐπι τὸ πλείον, i. e. ut plurimum accidunt, *l. 3. ff. de LL.* siquidem ad ea potius debet aptari jus, quæ & frequenter, & facile, quam, quæ perrarò eveniunt, *l. 5. ff. eod.* Sequitur ergo, (1) haud licere Principi leges condere, quæ verbo divino expressè contrariantur, de his Theodosius, Gratianus & Valentinianus Imperatores præclare: Qui divinæ legis, iniquitatem aut nesciendo omittunt, aut negligendo violant, & offendunt, sacrilegium committunt, *l. 1. Cod. de crim. Sacrileg.* Nec enim licet Majestati humanæ mutare ea, quæ divina jussit vel prohibuit voluntas, nisi si quid sub conditione aut certa restrictione jussum vel prohibitum fuerit, tum enim conditione ista non existente, aut extra casus restrictos Majestati concessum est, potestate sua uti, & lege positiva pro te nata determinare, quod à superiori, divina sc. potestate determinatum non fuit, uti post *H. Grotium de Imp. Summ. Potest. circa sacr. c. 3. num. 11.* egregiè differit *Ziegler. de Jure Majest. l. 1. c. 5. §. 52.* Neque (2) leges contra ipsum Jus Naturæ condere fas erit Principi. Verum enim vero, cum Jus Naturæ quædam præcipiat, quædam prohibeat, nonnulla etiam indeterminata relinquat, omnes autem homines, reges

Leges non debent contrariari juri divino neque naturali.

&c

& principes aequè, ac subditos, Jus Naturæ stringat, idco Principi non licebit Jure Naturæ præceptis vel prohibitis contravenire, siquidem jura ejusmodi naturalia semper firma atque immutabilia sunt, §. II. *J. de J. N. G. & C.* adeo, ut ea, quæ in se & absolute sunt bona, e. gr. Deum colere, nec à Deo ipso mutari, & in pejus convertiqueant, neque hoc omnipotentia divinae contrariatur, cum re penitiùs inspecta istiusmodi res directo perfectioni Divinae contrarientur, adeoque in Deum, ceu ens omnium perfectissimum non cadant. Quicquid autem natura nec jussit, nec prohibuit, seu indeterminatum relinquit, illud pro lubitu & arbitrio Principis prohiberi aut præcipi potest. In his tamen omnibus probe attendendum, quo leges vi summæ potestatis à principe condendæ justitiam comitem habeant. Quid justum, quidve injustum sit, jam dispiciendi animus non est, nec instituti ratio hoc permittit, sufficit, tria illa *in l. 10. ff. de Justitia & Jure* commemorata juris præcepta regulæ instar heic loci interservire posse.

Leges debent esse ad statum territorii accommodata.

§. III. Non autem perinde est, sive Princeps in suo territorio ipsemet leges præscribat, seu extraneas recipiat, & tanquam suas agnoscat, adeoque subditis secundum illas vivendi necessitatem imponat! Ratio est anima legis, *l. 7. ff. de bon. damnat. l. 17. ff. de LL.* Juraque à ratione vitam accipere dicuntur, sicut corpus per animam, *Roland. Conf. 62, vol. 3. num. 24.* Cum itaque magna pars animæ legum in hoc consistat, ut territorio illi, cujus incolas obligare debent, attemperatæ sint, igitur vel ex hoc solo colligere est absurda quorundam Dd. sententia, statuentium, quod jus nostrum Civile Romanum quoad omnes suas partes, legis instar, in Germania nostra receptum sit, atque valeat: Sane hanc Dd. opinionem eadem ferme ratione mihi concipio, quam si futor aliquis vel sartor calceos vel vestimenta pedibus seu corpori viri cujusdam adaptata, infanti duorum vel trium annorum induere, eaque exiguo huic corpori egregie applicata

eata esse, mihi persuadere velit. Longe alia veterum Romanorum erat ratio, ac nostrum: Status provinciarum tempore conditarum legum Romanarum à nostris Germanicis provinciis toto cœlo differt: Quid igitur de Jure nostro Civili Romano statuendum? Quod si verbo me explicare liceat, illud tantum in subsidium esse receptum, adeo, ut illo eatenus uti queamus, quatenus legibus Germanicis non repugnat, nec à statu Reipublicæ abhorret, aut expresse vel tacite non est sublatum aut non admissum, puto cum *Dn. G. G. Titlo* in egregio opere *Juris privati lib. 1. cap. 5. §. 26.* Usum tamen ejus subsidiarium eatenus, & quidem contra communem Dd. opinionem restringendum arbitror, ut neque jura Germanica ex Jure Romano declaranda sint, siquidem apertè contra sanam rationem currit, mores nostros ex alienis, extraneis, obsoletis, diffòrmibus & à præfenti territoriorum nostrorum statu plane abhorrentibus jurbus explicare velle: Sanior igitur opinio est, statuentium, explicationem jurium statutariorum seu provincialium ex ipsis rationibus domesticis depromendam esse, *pralandar. Tit. alleg. tract. l. 1. cap. 6. §. 25. seqq.* Per jam tradita autem laudi Juris Romani, quatenus nimirum in generalibus circa conservationem & tranquillitatem Reipublicæ, coërcitionemque delictorum æqui & justii principiis versatur, nequicquam detrahere cupio, non solum enim in compilando corporis hujus opere, ut veterum Jctorum miram in excogitandis ipsis legibus sedulitatem, taceam, incredibilis & indefessus labor est adhibitus, sed etiam aliarum gentium legibus ob singularem multis in locis inibi existentem æquitatem & prudentiam id præstare, inque decidendis casibus longè ditiùs aliis esse, nemo cordatus facile negabit; quanquam multæ perquam necessariæ leviori studio inibi aliquando tractentur vel plane prætereantur materiæ, quas tamen pluribus ambagibus decidere æquum erat. Verumtamen neque leges, neque Senatus-consulta ita scribi possunt, ut omnes casus, etiam eos, qui

rarò

rard incidere, comprehendant, sed sufficit, ea, quæ ple-
rumque accidunt, contineri, *sunt verba Juliani in l. 10.*
ff. de LL.

*Vera pro-
bitas est
optima le-
gisatrix.*

§. IV. Quo autem legum à se conditarum non exi-
guos fructus, territorii nimirum conservationem, tranquil-
litatem reipublicæ, subditorumque emolumentum, sibi pol-
liceri queat princeps, pietate & diligenti verbi divini con-
sideratione opus est. Ita enim Deus ipse ad Josuam: Ne
verbum meum, inquit, ab ore tuo dimittas, sed potius dies
noctesque consideres, quod serves exactè, quæ inibi scripta
sunt; Omnia enim, quæ tunc facis, prospere succedent,
siquidem sapienter & prudenter agere poteris. *Jos. 1, 8.*
Sane, si continua illa verbi Divini consideratio celebrem-
istum, & plus quam sexagies centenis hominum millibus
(in qua multitudine innumeri quotidie casus decidendi ve-
niunt,) imperantem Ducem ab officii sui observatione non
impedit, sed multo magis eam promovit, quid Princeps,
tam vastam hominum copiam sub imperio suo haud habens,
non sperabit? Omnis sapientia est à Deo, *Syr. 1, 1.* igitur
etiam ea, quæ requiritur in condendis legibus, quod vel
egregio illo Regis Israëlitarum Salomonis exemplo probo,
qui talia probe sciens, omnibus temporalibus felicitatibus
posthabitis, solam sapientiam à Deo expetebat, quæ preces
Summo Numini adeo placebant, ut Salomon sapientissimus
omnium, quos unquam mundus caperet, hominum evade-
ret, insuperque maximas, quæ mente concipi possunt,
adipisceretur divitias, honoremque, secundum illud *Syrac-
cidis*; Deum timere est sapientia, omnes divitias, omniaque
bona secum ferens, *cap. 1. v. 19.*

*Princeps
legibus est
solvens.*

§. V. Antequam ad ulteriora progrediamur, quæ-
stionem illam: An princeps secundum normam legum à se
præscriptarum præcisè vivere teneatur? paucis inspicere
lubet: De jure equidem Romano res per se clara esse vide-
tur, ubi omni legis vinculo eximitur Princeps per *l. 31. ff.*
de

de LL. quo pertinent speciales illæ principibus præ subditis concessæ prærogativæ, siquidem (1) Princeps uxori pure ac simpliciter donare potest *l. 26. C. de Donat. int. V. & U.* subditus non potest, *t. t. ff. & C. de Donat. int. V. & U.* (2) Principis donatio privato ultra quingentos solidos facta, & vice versa, valet etiam sine insinuatione, *l. 34. C. de Donat.* alias non, vel saltem quoad partem 500. solidos excedentem est inutilis *l. 35. §. 3. l. penult. §. ult. C. de Donat.* (3) Principi per Procuratorem acquisitio hereditatis licet, *l. 1. §. f. ff. de Off. Procur. Caf.* privato non licet, *l. 90. ff. de acqu. heredit.* Quod si vero rem accuratius consideremus, distinguere placet cum multis aliis Dd. inter vim legis coactivam, & directivam: quoad illam princeps est solutus, siquidem ille supra leges est, nec vis aliqua invenitur, quæ facere potest, ut princeps juxta legum præscripta vivat: Quoad hanc minime, quod probe agnoverunt Theodosius & Valentinianus Imperatores *in l. 4. Cod. de LL.* Digna, inquiens, vox est Majestate regnantis, legibus alligatum se Principem profiteri, submittere legibus principatum majus imperio existimantes. Siquidem proprium Imperatoris est, legibus vivere, *l. 3. C. de Testam* & Majestatem eas servare leges decet, quibus ipse solutus esse videtur, *l. 23. ff. de Legat. 3.* Hoc sane certum, commendari magis leges promulgatas, magisque obedientes reddi subditos, si videriat, caput Reipublicæ & Legislatorem iisdem secum institutis conformari, ita dicente *Zieglero de Jure Maj. lib. 1. cap. 1. §. 19.* Laudabiliter igitur aget Princeps, si illustri suo exemplo subditos ad tenorem legum per indirectum quasi alliciat. Maxime vero obligatur, si cum subdito suo contraxit, sic enim in contractibus Jure Communi utitur, & non aliter, quam privatus considerandus; Sicuti enim initio libera potestas unicuique est, habendi vel non habendi contractus, ita renunciare semel constitutæ obligationi adversario non consentiente nemo potest, *text. in l. 5. C. de O. & A.* Princeps

B

in.

insuper secundum juris communis dispositionem contraxisse intelligitur, *Jas. in l. quorundam C. de R. V.* neque contravenire potest contractui, quia obligatur de Jure Naturali propter consensum, *text. in l. 1. pr. ff. de Pact.* cum in modum, ut nec plenitudo potestatis, nec ulla urgens clausula eum eximat, & omnes contractus, qui sunt cum principe, naturam habeant bonæ fidei, ita docente *Gastio l. 2. Obs. 55. n. 7.*

*Et Augusta
sta.*

§. VI. Dubium heic sese offert, an Augusta, seu uxor Principis pari jure gaudeat? Verum enim vero, cum fœminas jure maritorum indistincte frui certum sit per *l. 8. ff. de Senator. l. 13. Cod. de Dignit. l. 9. C. de Intolis. & ubi quis domicil. hab. vid.* ita non obstante *l. 31. ff. de LL.* quæ Augustam legibus adstringi statuit, non ex consuetudine, sed jure proprio eadem, quæ antea de Principe adduximus, jura ad ipsius etiam personam applicanda censeo.

*Subditi ad
obsequium
tenentur.*

§. VII. Quemadmodum mutua inter Principem & subditos intercedit obligatio, horum ad parendum, illius vero ad imperandum & tuendum *Wesembec. p. 1. Conf. 33. num. 57.* adeo quidem, ut supremi Principis præcipuum munus sit, subditos tueri, eorum magnam curam gerere, eosque tanquam filios & nepotes tractare, *l. si quis filium 34. circa med. C. de inoffic. Testam.* subditis vero pro sacrilegio habeatur, si Principi non obtemperent, *l. sacrilegii 5. Cod. de Divers. rescript. Wesembec. p. 1. Conf. 40. num. 29.* Ita per pauca de subjectione subditorum, queis leges dici possunt, videamus. Est autem superioritas principis & obedientia illi debita supremæ potestati tam firmiter innata, ut subditus nullus ullo aliquo tempore libertatem aduersus suum Principem præscribere valeat, *Covarruv. pract. quest. cap. 4. num. 1. tom. 2.* Qua ratione subditus quis fiat, origine, nimirum, vel domicilio, &c. de his pluribus legatur *Martinus Navrat de Jure Subditorum, aphorism. 3.* Qui vero subditorum diversitates & subordinationes scire cupit, conferat *Dn. Titii Jus Privatarum lib. 8. cap. 1.* Sufficiat nobis, subditum
heic

haec loci vocare talem, qui sub jurisdictione ejus Principis, qui potestatem in illum exercere potest, domicilium constituit, concurrente animo ibi habitandi, *per text. in c. licet ratione ult. X. de Foro compet. Gail. l. 2. observ. 35. num. 2. 3.* Quamprimum etenim Princeps dominum territorii se declarat, vi Summi Imperii ipsi competentis subditi ad homagii praestationem statim tenentur, quo Domino subjectionem & fidelitatem jurato promittunt, *Gilman, Decis. Camer. l. 2. Dec. 60. num. 8.* & per hoc juramentum fit prima & vera subjectionis agnitio & probatio. *Cosbmann, Vol. 1. conf. 47. num. 38. Meichsner tom. 2. l. 2. dec. 4. num. 122.* Quoniam igitur ex jam dictis apparet, subditos bicipiti ex capite, homagii scilicet & specialis Jurisdictionis intuitu obstrictos esse Principi, & quidem adeo, ut huic fortius quam Imperatori ipsi adstringantur, *Knichen de Jure Territor. c. 1. num. 399.* Ex ratione, quod jura provincialia ac constitutiones promulgare, contrarias abrogare, imò plane jura communia tollere principibus permittum sit, id quod tamen Imperatori in ipsorum territorio non liceat, *Wesembec. Vol. 1. Conf. 1. num. 39.* adeoque omnimoda & plenaria iis in subditos potestas competat, *Knichen cit. loc. num. 419.* Ea propter subditos Principibus suis omnem obedientiam praestare, eorumque mandata sedulo exequi debere firmiter concludendum. Quae sententia procedit, etiam si aequitati non admodum sese conforment, siquidem Dominis durioribus & iniquioribus etiam sit obediendum. *Perr. II, 18.* & ampliat, ut subditorum non sit, decernere, utrum regnans utiliter praesit, *can. nemo 9. quest. 3.* neque factum Principis redarguendo corrigere vel cavillare deceat, *c. cum inferior X. de Major. & obed.* Sicuti enim vox patris filio, ita vox Principis tanquam communis omnium patris sancta esse debet subditis, *l. 4. C. de Defens. Civit.* Limitanda tamen sententia, quod obedientia ex parte subditorum cesset, si princeps verbo Divino, vel etiam honestati repugnantia mandata

promulget, *Reyger. Thes. jur. voce subditus num. 5. & 15.* si-
quidem iis in casibus Deo magis timendum, atque obediendum,
quam hominibus, *Astor. V, 29.* Neque tamen etiam Domini territoriales
fiducia Magistratus nimium in subditos sæviant, adimendo scilicet
iis ea, quæ de omni jure ad ipsos pertinent, ut ut remedia de jure
contra dominum sævientem competentia, utpote Mandata S. C. *Mynsing. observ. 8. Cent. 5.*
sequestratio, Zahn. Fechnograph. Municip. cap. 94. num. 22. imò plane jurisdictionis privatio *Gail. l. 1. observ. 17. num. 4. per text. in l. 1. C. de Emend. serv.* ob difficilem in Imperio nostro
executionem & ingentes sumtus, vix ac ne vix quidem nostris temporibus
effectum suum sortiantur, certò tamen sint persuasi, eos similes esse virgâ,
qua pater infantem petulantem castigavit, quod si enim, factâ castigatione,
puer priores pejores mores in meliores mutet, pater virgam in ignem conjicit:
Ita si subditi per iniquitatem atque crudelitatem Dominorum satis puniti,
hos ceu pœnæ instrumenta suo tempore, ni pœnitentia tempestiva intercedat,
graviter vindicabit, æternæque flammæ tradet Deus, uti post *Danaum l. 2. polit. Christian. in aphor. sac. sub tit. de Subdit. offic. num. 3.* laudabiliter & sac Christiane statuit *Narrath de jure subditor. aphor. 55. circa fin.*

Determinatio pœnæ in arbitrio Principis est.

§. VIII. Lex absque coactione est quasi homo sine pedibus, sicuti enim hic de loco in locum procedere, adeoque sibi ipsi ullam utilitatem parere non potest, ita etiam illa non sortitur effectum, neque autoritatem suam sibi vindicare valet. Quæ enim legum erit utilitas, si in literis duntaxat consistant, non etiam per ipsa facta & opera subditis utilitatem de se præbeant? inquit *Justinianus Nov. 161. in pr.* Quid enim verbis opus est, quæ rerum effectus nullus sequitur, *l. fin. Cod. de Donat.* Tum igitur lex tandem valide sanciri poterit, si princeps etiam valide cogere, adeoque effectum legi dare queat. Talis effectus ut rite se sistere valeat, pœnâ in transgressores legum promulgatarum. sta-

statuendâ opus est, quod & ipsi Juri Naturali conforme, siquidem illud eò ipso, dum aliquid prohibet, simul pœnam à transgressoribus exigit, sed absque generis determinatione: Hanc itaque Princeps merito sibi vindicat, & quidem vi potestatis legislatoriæ, quâ illa, quæ Jus Divinum & Naturæ indeterminata relinquit, certum aliquid desuper statuendo, supplet. De pœnis Jure Civili Romano criminibus adjectis plane nullum restat dubium, quin Princeps pro lubitu illas mutare queat, sicuti enim per supra deducta principi potestas competit, Jura Civilia communia, provincialia &c. quandocunque libuerit, abrogandi, novasque Leges iterum promulgandi; ita quoque rejectis, quæ Jure Romano statutz erant, pœnis, nova earum genera delinquentibus imponere posse Principem, in propatulo est. Quod & jam tum agnoverunt veteres Jcti, qui omnem in Principe arbitrariam esse pœnam statuerunt, *Bœr. dec. 254. Grammat. decis. 36. Ozascus decis. 80. allegati à Reyhero in Thesouro Juris voce: Executio in Criminalibus num. 23. nec obstat l. 1. §. 4. ff. ad adScr. Turpil. & l. 1 §. ff. ad municipal. ubi persecutio pœnz non mandantis arbitrio, sed legis auctoritati reservatur, ex ratione, quod pœnz non ex arbitrio & beneplacito, sed secundum leges transgressoribus infligendz sint, per *Novell. 8. cap. 8.* hæ enim leges loquuntur de iudicibus inferioribus, quæ pœnas à superiore statutas in aliud genus mutare non est permiffum, *l. 55. ff. de Re jud. l. 1. §. fin. ff. de quest. l. 15. C. de pœn.**

§. IX. Cuicumque competit potestas legem promulgandi, illi etiam à lege dispensare, & delinquenti gratiam facere licet. Est autem dispensatio relaxatio legis, publica autoritate facta, *Ziegler. de Jur. Majest. l. 1. cap. 7. §. 2.* Jus aggratiandi verò consistit in indulgentia quadam, vel remissione pœnz, reo ex gratiâ a Summo Principe attributa, ita definiente *Struvio Dissert. Crim. 16. th. 1.* ex quibus differentia dispensationis & gratiæ impertitionis facile liquet.

Sicu-

De Potestate gratiam faciendi, seu jure aggratiandi.

Sicuti igitur materiam dispensationis quoad præstantiora saltem ejus capita in Dissertationis hujus Sectione secunda infra attingendi occasio dabitur, ita heic loci pauca de jure aggratiandi adducam. Vidimus ex definitione, quod tantum illis competat hoc jus, qui summam in Republica potestatem habent, de morte, exilio & bonorum publicatione statuendi. *Struv. S. I. C. Exerc. 49. th. 89. pr.* Siquidem hoc jus symbolum est & character regis & supremæ præeminentiæ, *Chräß. Liebenthal. Coll. polit. disp. 12. quest. 18.* Licet autem jus aggratiandi Imperatori potissimum soli in jure nostro proprie tribuatur, *l. 2. ff. de Poenis l. 10. C. de Sent. pass. l. 2. §. 1. ibique Goth. lit. f. de poen.* Tamen, quia per superius deducta quilibet princeps in suo territorio idem, imò plus valet, quam Imperator in Imperio, igitur Electores, Principes aliique Status Imperii jus, reis poenæ veniam indulgendi, optimo jure exercent, *R. I. zu Speyer de ann. 1526. §. Und wiewohlt. Resnjag. de R. S. & E. l. 1. cl. 5. cap. 1. num. 55. & 56. & cap. 6. per tot.* Generaliter autem locum habere dicitur, si nullus adsit legitimus accusator, vel saltem absque detrimento & præjudicio reipublicæ fieri possit gratia; *Ant. Gometz. tom. 3. var. resol. cap. 13. num. 38.* Caveat ergo Princeps, ne vulgo & promiscue ignoscat, siquidem omnibus veniam dare æque crudele est, ac nulli ignoscere, perque nimiam sapius impertitam gratiam delicta aluntur, augenturque *l. 3. f. C. de Episc. aud. Card. Tusch. pract. Concl. 679. num. 10. tom. 6. lit. P.* In eo igitur plerique Dd. conveniunt, quod talis remissio poenæ non nisi ex causâ, & præcedente ejus cognitione fieri debeat, *Ziegler. de Fur. Maj. l. 1. cap. 8. §. 1.* Locum habet præcipue jus aggratiandi (1) in infantibus, hi enim ex delicto non tenentur, *l. 12. ad L. Corn. de Sic. l. 60. ff. de R. V.* (2) in impuberibus, *§. 9. f. de Inut. Stip. l. 9. ff. de acqu. hered. l. fin. de jur. & fact. ign.* (3) in furiosis *l. 12. ad l. Corn. de Sic. l. 9. §. 2. ad L. Pomp. de parr. l. 14. de Off. Praef. c. aliquos c. 15. quest. 7.* (4) In Noctambulonibus, seu dormientibus, *Clem. un. de Homi-*

Homicid. (5.) In Mutis & surdis, talibus scilicet, qui non habent intellectum, nec eum signis exprimere & demonstrare possunt, siquidem tum ex delicto non tenentur. *Pr. Farinac. p. 3. Oper. Crim. quest. 98, num. 159. Ant. Gomez tom. 3. var. resol. c. 1. num. 69.* (5) In homicidis casualibus, ubi enim nullus dolus, nullave culpa intervenit, nulla quoque poena locum habet l. 1. §. 3. ad L. *Corn. de Sic.* nec in foro poenitentiali c. *fin. caus. 15. quest. 1. adde Exod. XXI, 13. Num. XXX, 12. Jos. XX, 23. Constit. Crim. art. 146. versu: So ein Schütz verbo: diese beyde seyn entschuldiget.* Sed hæc saltem per incertum, impossibile enim est, omnes casus simul determinare, vel legibus comprehendere, l. 10. ff. de *L. L.* cetera igitur conscientiosi Principis arbitrio pro varietate circumstantiarum relinquenda erunt. Excipienda autem sunt talia delicta, quæ verbum Divinum, ob tranquillitatem in genere humano servandam, præcisam dictavit poenam, super hisce enim impositæ poenæ gratiam faciendi potestatem non facile arroget princeps, *Carpzov. Crim. p. 3. quest. 150. num. 30.* Cessat igitur regulariter jus aggratiandi (1) in blasphemia, *Levit. XXIV, 13. seqq. P. Heig. p. 2. quest. 24. num. 39. seqq. Carpzov. cit. loc. num. 29. 30.* (2) In sortilegio, *M. Wesembec. in paratit. ff. ad L. Jul. Maj. in fin.* Deus enim dicit, præstigiatorum ne finis vivere, *Exod. XXII, 18. Levit. XX, 27.* (3) In homicidio doloso, *Exod. XXI, 12. Gen. IX, 6. Matth. XXVI, 52.* (4) In Sodomia, cujus poena est expressa *Exod. XXII, 19. Levit. XX, 13. & 15.* (5) In parricidio stricte accepto, quod si enimis, qui tantummodo maledixit parentibus, mori debeat, *Levit. XX, 9. Matth. XV, 4.* multo magis, qui verberavit, *Exod. XXI, 15.* maxime igitur, qui parentem prorsus interfecit. (6) In Latrocinio, cujus poenam vide *Ezech. XVIII, 10. & 13.* Tandem (7.) in incendio quoque doloso principem non debere dispensare, *Dd. communiter statuunt. Damhoud. pr. Crim. c. 147. num. 6. Dn. Struv. Dissert. Crim. ult. tb. 9. num. 10. per Constit. Crim. art. 125.* Verum tamen

tamen neque in his omnibus jam allegatis criminibus potestatem impertiendi gratiam principi adimere fas erit, siquidem ob multas à neotericis Theologis & Jctis adductas rationes poenæ istiusmodi legibus forensibus Judaicis tantummodo annumerandæ veniunt.

De Restitutione & abolitione.

§. X. Juri aggratiandi affinia sunt Restitutio, l. unæ §. 2. de L. Jul. amb. & Abolitio tit. Cod. de gen. abol. Illa est, quando quis ex indulgentia principis, poena & infamia liberatus, in pristinum statum restituitur; circa hoc generaliter notandum, quod, licet beneficia principum latissime sint interpretanda, l. 3. ff. de Const. pr. per generalem indulgentiam fama tamen non restituatur l. 7. Cod. de Sentent. pass. & rest. Hæc est exemptio reorum à crimine, Struv. Exerc. 49. ab. 88. neque per hanc fama restituatur, sed tantum poena corporalis aboletur, Goth. ad l. 3. C. de Gen. abolit. lit. a. Quoniam vero ejusmodi abolitionibus hodie non utimur, Struv. tit. loc. th. 89. igitur de his tantum dixisse sufficiat.

SECTIO II. DE POTESTATE PRINCIPIS CIRCA SUBDITORUM PERSONAS.

Quilibet subditorum Principi reverentiam exhibere

§. I.
Princeps quemadmodum curare debet, ut quies & tranquillitas subditis suis conservetur & ut scandala ab eis tollantur, Card. Tusch. pract. Conclus. 679. num. 1. tom. 6. Ita ejus vox & jussio his veneranda & sancta esse debet, sicuti vox parentis filio, per ea, quæ tradit Andr. Knichen de Festin. pract. p. 3. c. 2. num. 80. 81. Quoniam enim omnis magistratus à Summo Deo est constitutus, igitur omnis honor & veneratio à subditis ipsi est præstanda, Rom. XIII, 1. & 7.

§. II,

§. II. Honor talis autem in eo consistit, ut subditi Principi mandanti obediant, præprimis vero ad defendendam contra omnes hostiles insultus sanctam ipsius personam, patriamque proni sint, in id namque geniti sumus, ut primum Deo, dein patriæ serviamus; *l. veluti 2. ff. de J. & J. l. 1. §. & generaliter 15. ff. de Venir. in possess. witt.* nec impedit, quod singulis subditis mandata talia aliquando non expediant, si quidem vel periculum amittendæ vitæ adsit; patriæ etenim salus in omnibus actionibus, & negotiis nostris cuilibet utilitati privatæ anteponenda est; *l. 3. Cod. de princip. l. 14. Cod. de Oper. publ. Gail. 2. observ. §. 6. num. 3.* adeo, ut patriam vitare vel saltem negligere impium dicatur *l. un. C. si curialis velict. civit. l. penult. C. de rescind. vend.* Ita, si territorium Principis ab hostibus invadatur, si urbes obsidione cingantur, potestas ei competit; quemlibet subditorum eò arceudi, ut non solum intra moenia sese defendat, sed etiam in campo hosti obviam eat, suamque sanguinem pro conservatione Principis & patriæ effundat. *Cardin. Tusch. pract. Concl. 678. num. 2. lit. P.* Huc facit, quod, si ingravescat annonæ charitas, principes publico edicto statuere possunt, ut frumentum potius oppidanis, quam exteris vendatur, *Köppen. part. 1. quæst. 59. num. 3. Did. Covarruv. resolui. lib. 3. cap. 14. num. 3. & 6.* adeo, ut tempore necessitatis vel Caristisæ rustici & agricultores possint compelli, ut veniant ad civitatem, & frumentum vendant. *text. in l. 2. ff. de vend. Quæ sententia ampliatur, ut venditores victualium tum temporis maximum vel carissimum pretium petere nequeant, sed pro quantitate a magistratu taxatâ vendere illa cogantur. text. in l. 1. ubi Gothofr. C. de episc. aud l. 1. §. cura carnis 11. ff. de Off. pref. urb. & si ultra hanc taxam vendant, extraordinarie puniri possint. l. annonam 6. ff. de extraord. Crim.* Neque immerito exigente ita necessitate vel utilitate publica talem communicationem inter subditos vi potestatis suæ constituit Princops, per text. l. 2. §. cum in eadem 2. in fin. ff.

Et ejus personam, patriamque defendere tenetur.

ad l. Rhod. de jactu. cum & suadente summa necessitate divites officio judicis, ut pauperibus exhibeant elemosynas, (Copus aliàs in misericordia & merâ facultate consistens) compelli possint, c. pascite famo morientum dist. 86. Pertinet huc etiam, quod Principes vi potestatis suæ valide constituere & mandare possint, ut metalla à ditionibus suis profecta, fisco potius, quam privatis vendantur, l. i. C. de metallar. & metall. Nec tantummodo jubere potest princeps, ut vendant, sed etiam, ut emant frumentum, certo nimirum tempore, in locis remotis, & pro evitanda Caristia, prout bene docet Köppen som. 1. dec. quest. 59. num. 18. ita ut nec ullo privilegii prætextu excusentur, l. i. C. ut nem. liceat ab emp. Summâ, quilibet superior semper habet jurisdictionem & inspectionem generalem super omnibus personis in ditione suâ viventibus, eum in modum, ut exigente bono publico ad officia personalia, personæ Principis æquè ac patriæ debita, in casu renitentia justè adigi possint.

De Præstationibus personalibus.

§. III. Jurisdictio personalis, principi competens, non cohæret tantummodo territorio, sed in infinitum sequitur personam, eique tam firmiter inhæret, sicut character in anima, Card. Tusch. præct. Concl. 319. lit. P. tom. 6. num. 1. fundatam ergo princeps intentionem habet, si quemlibet subditorum, requirente ita necessitate publica, ad præstationes personales adstringat. Olim ratione jurisdictionis subditi dominum per 30. dies propriis expensis sequi tenebantur, Reyher. Thesaur. jur. voce subditus, num. 9. hodie per longius tempus, hæc tamen cum moderatione, ut quamdiu militaribus muneribus funguntur, alimenta necessaria seu salaria ex clementia Princeps porrigat. Siccogi possunt rustici, ut tempore belli non solum pro defensione sui quisque pagi sint in excubiis, Carpzov. part. 2. Const. 51. def. 2. Sed etiam castra dominorum custodire & defendere tenentur, Berlich. p. 2. Concl. 64. Speidelii Syll. quest. jurid. lit. E. voce Excubia, ubi incidenter monendum, quod, licet munus excubiarum

biarum reale esse statuat *Luc. de Penna in l. cum scimus C. de agric. nihilominus pro mere personali illud potius sit habendum, & quidem ex ratione l. 18. §. 10. ff. de muner. & honor.* Circa materiam de operis personalibus præstandis hoc obiter tantummodo observandum, ut Domino quidem ea pro libitu & commoditate sua exigere liceat, hæc tamen cum moderatione, ne subditos suos nimis gravet, vel plus solitò prætetendat. Inspiciat igitur (1.) ante omnia, an certa pacta & transactiones cum subditis super præstandis certis operis adsint, ea enim ante omnia sunt servanda, *Dan. Möll. lib. 2. semestr. 22.* & ultra eas subditi non debent, nec possunt gravari, *Rosenthal. de feud. cap. 5. Concl. 71. num. 3.* ex ratione, quod in contractibus jure communi utatur princeps, *Gail. l. 2. observ. 55. num. 7.* Deinde (2.) attendat consuetudinem, quoties nimirum longo tempore rusticus spatio unius anni servivit, contra consuetudinem enim nova servitia nec dominus jurisdictionem habens imponere potest, *Alex. ab Imola in Consil. 124. vol. 4.* aliàs graviter in Deum peccat, concessâ potestate sua valdè abutendo. *Gail. de Arrest. Imp. c. 10. num. 7. item l. 2. observ. 62. in fin.* Modus etiam (3.) observandus venit, quo servitia præstanda sunt, e. gr. Rusticus quidam servitia Domino præstare tenetur in territorio, & quidem in loco haud ultra horam a pago, ubi habitat, distito, hæc ratione, ut quotannis quatuordecim vicibus servire, & propriis expensis sibi cibum, equis suis vero pabulum, porrigere debeat. Jam dominus territorialis ob proprias & publico ne quidem inservientes rationes bona quædam in locum longe distitum, v. gr. Lipsiam versùs, transportaturus, rusticum hunc cogit, ut iter istud cum curru & equis suis loco servitiorum unius anni in se suscipiat, ex probabili illa ratione, quod computatâ dierum & milliariarum proportionem rusticus intra 14. circiter dierum spatium domum reverti queat; Jam quæritur, utrum dominus justam cogendi causam habuerit? Resp. Negando, quoniam plus petit,

qui aliter, quam debito modo solutionem vel præstationem operarum exigit; Imo hæc ratione rusticum nimis gravat, qui cum alioquin cibum, pabulumque, tempore præstandorum distinctis vicibus servitorum, propter viciniam adiutuarum in promptu habebat, jam cum insigni suo detrimento per aliena territoria iter faciens, utrumque numerata pecunia sibi comparare debet, quia tantam pabuli copiam, quanta per 14. dies requirebatur, vehiculo suo alias sat satis onusto superimponere non poterat, consequenter ejus statum deteriore reddidit, quod tamen plane non decebat, siquidem Domini territorialis officium est, subditos in eo statu conservare, in quo reperit, *l. neminem 64. in fin. C. de decur. Roland. à Valle lib. 1. conf. 1. num. 104.* Nec impedit, quod plenitudo potestatis, talia servitia pro lubitu immutandi, jus ei tribuat, siquidem Dominus consuetudine subditorum ligatur, eaque in territorio suo uti debet, *l. Lucius 21. §. fin. ff. ad municipal.* neque plenitudo potestatis ad aliorum injuriam extendenda, *Vasqu. lib. 1. controv. illust. c. 5. num. 17.* alias plenitudo illa non potestatis, sed tempestatis potius dicenda erit. *Card. Tusch. præf. Concl. 669. tom. 6. lit. P. num. §. 6.* Moderate igitur agat Princeps seu Dominus territorialis in imponendis vel mutandis servitiis, quamvis enim omnia ejus esse intelligantur *l. 3. ante med. C. de quadrienn. præscrip.* attamen caveat, ne contra conscientiam faciat, hæc enim, dum per totum vitæ curriculum omnia in mentem & ante oculos seu tempore matutino se aperientes, sive vespertino se claudentes, quotidie reponit, homini, quamdiu in hæc terrâ vivit, inquietudinem & torturam internam infert, deinde verò veniet tempus, quando navis in portu dimittetur onusta, ubi, quâ mensura ipse antehac metiebatur aliis, eadem Deus remetietur sibi, sunt verba *Card. Tusch. Concl. 668. num. 16. lit. P. tom. 6.* Prædicta autem eum in modum limitari velim, ut casus necessitatis excludatur, siquidem hæc omnem legem tollit, atque tum non præsumitur

mitur Dominus territorialis voluisse uti plenitudine potestatis, sed in dubio jure communi, & potestate ordinaria, *Innocent. in c. innovat. de Elect. num. 9. Dd. in l. facto 40. ff. de vulgar. & pupill. subtit.* Immunes à præstationibus personalibus existunt (1) Professores & Doctores una cum uxoribus & filiis, *l. 6. C. de Profess. & Med.* (2) itidem Advocati, qui una cum uxoribus suis ab omnibus muneribus personalibus sunt exempti, *Menoch. de A. F. Q. lib. 2. cas. 379. Perez in C. ad tit. de Postuland. num. 4.* (3) argumento Doctorum, Licentiatum quoque heic locum inveniunt, quia pro Doctoribus plerumque habentur, maxime in favorabilibus, *perrat. alleg. à Zieglero de Jure Maj. lib. 1. c. 24. §. 13.* (4) Clerici ac Pastores, qui ad ejusmodi servitia non sunt obstricti, *Berlich. p. 2. Concl. 64. num. 12.* (5) Inquilini & forenses, quibus leges immunitatem à muneribus personalibus concedunt, *l. 6. §. ult. ff. de Mun. & Honor. Gail. de Arr. Imper. cap. 10. num. 6.*

§. IV. Vocabulum *dispensare* nobis jam non sumitur itez significatione, quæ puriori latinitati tribuitur, ubi idem est, quod *disponere, seu cum cura distribuere*, prout videri licet in *l. 166. pr. & l. 209. §. ff. de Verb. Sign.* Sed heic loci idem est, ac *legibus solvere*, quam notionem de puritate linguæ latinæ optime meritus *Dn. Cellarius in Curis suis posterioribus latinitati incertæ*; *In discussione autem Appendicis Danica peregrinæ annumerat*; Quoniam tamen Canonistæ, uti plurima alia vocabula, ita & hoc plane alio usurparunt sensu, *Beust. de Matrimon. cap. 56.* nos etiam non adeo de verbis, quam rebus ipsis erimus solliciti, igitur omissis hisce, statim dicimus, quod is dispenset circa jus, qui data legis obligatione, ab ea privatim aliquem eximit, eique licentiam & facultatem tribuit, sine quâ legi alias esset obnoxius, *Convarruo. part. 2. cap. 6. tom. 1. de Matrimon. §. 9. num. 2.* Competit igitur dispensatio soli Principi hac cum ampliatione, ut etiam sine causâ possit dispensare, ad hoc enim, ut dispensatio,

vel

De Dispensatione Matrimoniali.

vel actus ex ea secutus valeat, est in Principe pro ratione voluntas, unde, quamvis sine justa causa Princeps dispensationem concedat contra jus humanum, tamen valet concessio, actusque ex ea secutus firmus erit, siquidem, quando Princeps in humano jure dispenfat, causa præsumitur justa, *Covarruv. l. c. §. 9. num. 9. & 10.* Quæ jam adducta sunt, euncta eò collimant, ut in materia de dispensationibus hæc duæ generales regulæ pro accurata norma nobis sufficere queant: *Prima:* Non potest nec Pontifex, nec Princeps in præceptis divinis dispensare, ob solidam hæc rationem, quod illius solius sit solvere, cujus est ligare, & quod voluntas divina imperio hominum non subiaceat; *Secunda:* Leges positivas seculares sicuti Princeps pro lubitu sancire atque iterum tollere: Ita etiam vi summi, quod tenet, Imperii, in iisdem pro lubitu dispensare potest. Multi equidem sunt in ea opinione, quasi omnes gradus sint dispensabiles, excepta linea recta & lineæ collateralis primo gradu; Verum enim vero, si rem accuratè perpendamus, talis dispensatio Juris Divini impedimentum tollere non potest, quin consultius est, prohibitioni divinæ plenissime insistere, quam ad libertiorem dispensandi licentiam Principem adducere, monente *Dn. Strykio in notis ad Bruunemann. Jus Ecclesiast. lib. 2. cap. 16. §. 25.* Circa dispensationem hæc pauca adhuc obiter notanda, nullum gradum Jure Divino prohibitum esse, qui non itidem Jure Naturali prohibitus sit, cum igitur non solum Juri Divino, sed & naturali actiones suas conformare teneatur Princeps, igitur pronò quasi alveo fluit, ipsam vi Summæ potestatis, præter gradum *Levit. XVIII.* expresse prohibitos, hisque in paritate graduum similes, ceu *Ziegler. de Jure Majest. l. 1. cap. 7. §. 16. seqq.* monet, & multis præjudiciis firmat, pro lubitu & beneplacito dispensare posse; Præsertim cum à Theologis recepta & firmissima sententia sit, præter gradus modo expressos, nullum Jure Naturali prohibitum esse, sed jure tantum humano

Ro,

Romanorum Pontificum, *Covarr. cit. l. §. 10. num. 6.* cujus tamen potissima ratio in nummis pro dispensatione accipientis consistit; *Non enim alia de causa Romani Pontifices usque ad quartum gradum prohibitiones has extenderunt, nisi ut frequentiores essent dispensationes, ex quibus immensa pecunia in eam curiam confluit,* prout ex ipso Romano-Catholicæ Religionis adducto scriptore *Marco Antonio de Dominis de Rep. Eccles. l. 5. cap. 11. num. 79.* refert antea laudatus *Ziegler, de Jur. Maj. l. 1. cap. 7. §. 20.*

§. V. Concessionem veniæ ætatis soli Principi vi Summæ Potestatis competere, certissimum est per *l. 1. & l. 3. Cod. de his, qui ven. at. imp.* Quamvis enim *Novella Leonis 28. in fin.* cujusvis loci magistratui hoc jus tribuat, tamen, si rem penitus consideremus, mens hujus *Novellæ* eodem recidit, siquidem in effectu magistratui inferiori hoc Jus à Principe, Summam Potestatem habente, confertur, prout etiam in Comitibus Palatinis videre est: Quod si vero istiusmodi resolutio non placeat, tum vel solo isto fundamento *Novella hæc* destruitur, quia nunquam in Imperio est recepta, igitur nec Juri Communi derogandi vim habet. Veniam autem impetrare possunt masculi, cum vicesimi anni metas impleverint, *l. 2. pr. C. de his, qui ven. at. imp.* foeminae, quando octavum & decimum annum egressæ sunt, *l. 2. §. 1. C. cod.* (Notari heic meretur Accursii nota, qui in rationes legis hujus inquirens, nullam aliam, quam hanc pro captu suo sibi elegerat: Terminum petendæ ætatis veniæ in foemina per duos annos non propterea anticipatum esse, quod hæc prudentiores viris existant, sed, quod mala herba citius crescat.) Quamvis Principem etiam minori 18 annis veniam ætatis ex plenitudine potestatis concedere posse nullus dubito, quam sententiam multis exemplis & præjudiciis firmanant *Franc. Duarenus in tit. Cod. de his, qui ven. at. impetr. Ziegler, de Jur. Maj. l. 1. cap. 11. §. 2.* Ante omnia vero ejusmodi adolescentes honestate morum præditi sunt, ita ut

De Venia ætatis concedenda,

de

de ipsorum modestia & idoneitate rerum utiliter gerendarum per testimonia vel aliter constet, *l. 2. in pr. C. de his, qui ven. et. impetr.* His itaque præmissis venia ætatis minori ita tribuitur, ut pro majore declaretur, insimulque omnia imposterum absque curatore agendi & administrandi potestas ei concedatur, ex quo profluunt hi effectus, ut (1) a potestate Curatoris minores liberentur, *l. 10. C. de Appell.* (2) legitimam personam standi in judicio sine Curatore habeant, & res suas libere ipsimet administrent, *l. 2. C. de his, qui ven. et. neque restitutionis in integrum beneficio amplius fruantur, l. 1. C. eod.* Hoc singulare est, quod minores, licet veniam ætatis impetraverint, immobilia eorum bona sine decreto alienare aut hypotheca gravare, *l. 3. C. eod.* nec in judicium deducere queant, ex ratione juris, quod is, qui non potest rem alienare, nec etiam eam in judicium deducere queat, *l. 17. §. 2. ff. de Jure Jur.* Cui consequens est, talem minorem hoc in casu nihilominus restitutione in integrum juvari, *Gomez. tom. 2. resol. 14. num. 12. per l. 3. C. de his, qui ven. et.* Curiosa heic sese offert quæstio, an minor possit restitui contra hanc veniæ impetrationem? v. gr. Si minor, qui veniam ætatis impetravit, rem suam alienavit, an poterit restitui non adversus alienationem, sed adversus veniæ impetrationem, quasi levitate aliqua veniam hanc impetraverit? Ut paucis me expediam, adversus talem veniæ impetrationem minorem equidem, sed non nisi ex magna & gravi causa restituendum esse arbitratur *Franc. Duarenu in vit. C. de his, qui ven. et. per l. Divus 7. pr. ff. de in integr. rest.* Denique notandum, tempus impetratæ veniæ non ex eo, quo venia impetrata, sed ex quo judici fuerit intimata, curre-re incipere, monente ita *Duareno l. c.*

*De Legiti-
matione
per rescri-
ptum.*

§. VI. Est etiam non leve Principis Potestatis reser-
vatum Legitimatio per rescriptum, quæ fit, quando Impe-
rator supplici libello rogatus, liberos naturales, non dissen-
tientes, jubet esse legitimos, *Struv. Exerc. 3. th. §. 2.* Licet
autem

autem hoc legitimandi jus ad reservata Cæsaris referatur, qui illud Comitibus Palatinis nonnunquam concedit, *Carpzov. p. 2. C. 6. d. 16.* tamen reliquis Imperii statibus suos subditos legitimandi jus æquè competere, minime dubitandum, *Tit. de Jure publ. l. 3. cap. 5. §. 38. & l. 5. cap. 3. §. 52.* De Jure Romano multa requisiti præsupponebantur, antequam ad talem legitimationem deveniri poterat, v. gr. ne aliqui alii liberi legitimi adessent, ne patri potestas, naturales filios suos per subsequens matrimonium legitimandi facultas data sit; & plura alia, relata in *Struvii Exerc. 3. ib. §. 3.* Item, ut legitimandi tantummodo essent naturales, seu ex concubina suscepti, *§. 2. 7. de Hæred. qua ab intest.* non adulterini, & incestuosi: Verum, his requisitis non attentis, quilibet Princeps, potestatem & jura territorii habens, quemlibet illegitimum, imò etiam ex damnato coitu natum legitimare potest, dummodo dicat: *Non obstante Auth. ex complexu. Arism. Tapat. in Compend. Decis. tit. 447. cap. 5.* Rescriptum enim contra jus elicutum valet, si Princeps expresse dicat: *Non obstante lege,* prout optime statuunt *Card. Tuschus tom. 6. Concl. 669. num. 7. & Arism. Tapat. l. c.* Dubium quidem heic obmovere posset opinio *Strauchii Dissert. 4. num. 3.* ubi statuit, legitimationem per rescriptum Principis fieri ex fictione matrimonii, consequenter nec hodie liberos adulterinos, ob impossibilitatem applicationis fictionis hujuscemodi, imperiali rescripto legitimari posse, infert; Sed hanc opinionem optime refellit *Dn. Titius in Observ. Lauterb. observ. 28. & in Jure privato l. 1. cap. 9. §. 21.* Quamvis etiam, ne hujuscemodi legitimationis commento fraus alii, (puta tali, qui jus successionis jam quæsitum habet) fiat, *contra l. 51. §. 1. ff. de Legat. 2.* Consensum eorum, quorum interest, expresse requirat *Carpzov. p. 2. C. 6. def. 27. num. 3.* siquidem aliàs talis legitimatio valitura quidem esset, sed salvo jure tertii; Attamen nihilominus potestas legitimandi, etiam absque consensu legitimorum liberorum, Principi competit. Gra-

D

vior

vior inter Dd. quæstio se sistit, an statutum, excludens fœ-
 minas, extantibus masculis, locum etiam habeat in legitima-
 tis per rescriptum Principis, ut nimirum hi, exclusi filiabus,
 in totam hereditatem patris succedant? Prolixè hanc quæ-
 stionem tractat, & tandem negative decidit *Gust. l. 2. observ.*
240. num. 6. Nos absque ullis verborum ambagibus bre-
 viter dicimus, quoniam statutum excludens fœminas est
 contra jus commune, *text. in l. 9. ff. de lib. & posthum.* ergo
 in odium legitimorum extensiva interpretatio fieri non de-
 bet, sed strictè accipi & intelligi, *text. in l. quod contra 141.*
ff. de R. l. c. qua à jure 28. de R. l. in 6. consequenter fœminas
 non excludunt legitimi, sed æquis partibus secundum jus
 commune quasi ab intestato succedunt. Ampliatur autem
 legitimatio nostra, & procedit, subsistitque etiam si ex matri-
 monio postea nascantur filii legitimi, siquidem res perfecta
 & consummata, licet perveniat ad eum casum, à quo incipere
 non posset, non irritatur, *text. in l. 136. ff. de V. O. c. factum*
legitime 73. de R. l. in 6. Quando vero alii legitimi liberitèmp-
 ore petitiæ legitimatiōis jam adsunt, hæc duo consideran-
 da: Aut pater in supplici libello de legitimis suis liberis
 Principi mentionem fecit, aut non? Sin prius & tamen
 legitimatio subsēcuta est, tum valet, quia facta eum clausula:
Non obstante, vel de plenitudine Potestatis: hac tamen cum
 limitatione, ut à Comite Palatino talis legitimatio fieri ne-
 queat, nisi expresse hoc privilegium à Summo Principe ipsi
 concessum sit; tum enim legitimandi potestas in ipso ex
 Imperatoris Privilegio & autoritate dependet, *c. porro 7. Xi*
de Privil. Sin posterius, legitimatio tanquam sub- & obrepti-
 tia non valet, siquidem hæc regulariter non solet fieri, nisi
 ob defectum naturalium & legitimorum, *Novell. 74. cap. 10*
in pr. Vim hujus legitimatiōis ob plenitudinem potestatis
 in Principe adhuc eo extendimus, ut quamvis legitimatus
 regulariter non censeatur ad feuda legitimatus, tamen, si
 in legitimatiōis rescripto disertis hoc verbis insertum sit,
 abs-

absque ullo dubio in feudo succedet; Quæ sententia procedit, siue feudum sit novum, siue ex pacto & providentia, ex ratione, quod Princeps ex plenitudine potestatis & ex certa scientia, hoc ultimo casu alteri jus quæsitum tollere possit, per rationes juris, quas late allegavit *Gail. 2. O. 124. n. 12.* siquidem omnia intelliguntur esse Principis, *l. 3. ante med. Cod. de quadrienn. prescr.* Quæ jam dicta sunt, procedunt tantum in territoris Principum legitimantium, quod si igitur legitimated in toto Imperio pro talibus haberi velint, ut Cæsaris legitimatio accedat, necesse est, *vid. Vitriar. J. P. l. 3. tit. 2. §. 13.* Effectus legitimatio est, ut legitimatus admittatur ad ea, quæ de jure communi legitime nato competunt, *Arism. Tept. Compend. Decif. tit. 447. c. 7.* Sic legitimatus Patri, cognatisque succedit, non tantum in allodialibus, *Nov. 89. c. 8. pr.* Sed & per retro deducta in feudis, quanquam differat *Carpzov. p. 2. C. 6. d. 27.* venit in patriam potestatem, *§. fin. J. de Nupt.* sicut filius legitime ex matrimonio progenitus patris gaudet dignitate, *Carpzov. Jurisprud. Eccles. l. 2. d. 11.* & tandem ad opificia, aliaque munera & dignitates, alioquin ei præclusas, admittitur, *add. Dn. Titij jus privatum l. 1. c. 13. §. 4. 5. & 6.*

§. VII. Non exiguum itidem summæ potestatis signum est impositio censûs capitum, vulgo Capitatio dicta, quando nimirum summus princeps à singulis subditorum suorum personis tributum exigit. Fundatum est hoc capitatiois jus in ipsis sacris literis, siquidem non solum parentes Christi tempore Augusti Romanorum Imperatoris Bethleheman versus ibant, quo capita sua æstimarentur, *Luc. II, 1. 2. 3. & 4.* *Ibique Luther. gl. marg.* verum etiam Christus censum capitis exsolvi jussit. *Marc. XII, 16. 17. Luc. XX, 25.* imo pro sua persona ipsemet exsolvit, *Matth. XVII, 27.* Quod si æquitatem inspiciamus, neque tum quoque exactio censûs capitis improbari posse videtur, siquidem Principem pro cura, in tuitione & rectione subditorum adhibenda, expensis,

De Capitatio-
tione,

D 2

penis,

penſisquę hunc in finem exſolvendis, aliqua præſtanda ab
 iis recipere, maxime decet; diuimodo pecunia hæc, magno
 sæpe pauperum ſubditorum labore, ſudoreque acquiſita, in
 luxuriam & voluptatem non impendatur. Olim hoc mo-
 deramine capitatio imponebatur, ut per ſingulos quidem
 viros, per binas vero mulieres capitis norma eſſet cenſa:
 Imperatores vero Valentius & Valens binis ac ternis viris,
 mulieribus autem quaternis unius tantummodo capitis cen-
 ſum ſolvendum impoſuerunt *in l. 10. C. de Agric. & Cenſ.* &
 hunc quidem cenſum ſoli Coloni & extra mœnia degentes
 præſtabant, de cœtero vero hi à nemine ad ullum obſequium
 vel ſervitium vocari debebant, *l. 1. C. ne ruſſicani ad ull. obſ.*
dev. & contra Thracenſes & Illyricani, l. 1. C. de Col. Thrac.
 Coloni Eccleſiæ Theſſalonicenſis, *l. 12. C. de annon. & trib.*
 & tandem omnis plebs urbana à cenſu capitacionis libera
 erat, *l. un. C. de Capitat. civ. cenſ. exim. Cujac. ad l. 8 C. de*
exact. trib.

*De Conſti-
 tutione Of-
 ficialium.*

§. VIII. Quoniam Potestatem in vastis sæpe nume-
 ro provinciis Summus Princeps exercere ipſemet non poteſt,
 hinc conſtitutione officialium opus eſt, quam circa mate-
 riam cum Principis Potestas itidem verſetur, *2. feud. § 7.* ita
 eam, ſed oculo tantum fugitivo, inſpicere heic lubet.
 Quemadmodum igitur ſalus patriæ a bonis officialibus ma-
 ximam partem dependet, ita Princeps in eligendis illis eò
 cautior ſit, oportet. *Primò* namque neceſſarium eſt, ut
 conſtet Principi, utrum ſaturus Officialis muneri, cui præ-
 faciendus eſt, adminiſtrando par ſit, nec ſufficit, quempiam
 ab uno vel altero ex ſpeciali aliquo favore vel intuitu com-
 mendatum, ſed ab integro aliquo collegio ejus habilitatem
 & capacitem approbatam eſſe decet. *Secundo* prudenter
 agit Princeps, ſi vîgore juris indigenatus ſubditos ſuos at-
 que cives originarios in promotione, ſaltem quoad ea officia,
 quæ in adminiſtrandis rebus & curis Reipublicæ magis, quam
 exercendis litibus verſantur, extraneis præferat: quorſum
 colli-

collimat l. n. C. de Episc. & Cler. Caveat namque Princeps, ne facile ad honores, magistratus & munera publica extraneos admittat, de quibus pluribus videatur *Bodin. de Republ. lib. 1. cap. 6.* præprimis vero *Martinus Naurath in Hypotyposi Juris Subditorum, aphorism. 9.* ubi hanc materiam eleganter & sincere petraçtat. Non solum enim indigenæ & subditi mores & instituta patriæ melius callent, sed & pro naturali in patriam amore, majori sedulitate & fide administraturi censentur, *Mynsing. Cent. 4. observ. 30.* (qui naturalis in Patriam affectus adeo vehemens reputatur, ut is, qui sine causa eam deserit; impius dicatur *Menocho lib. 5. presump. 12.*) Hinc in Rebus publicis administrandis cives, qui in urbe nati, cum in modum eligendi & diligendi sunt, ut etiam extraneo, licet magis idoneo, anteferendos eos esse putet *Alciat. de presump. reg. 3. pres. 37. num. 1.* Quamvis autem hanc opinionem non adeo approbem, siquidem utilitas Principis quoquo modo promovenda est; attamen priorem sententiam, quâ indigenas extraneis præferendos esse diximus, ex multis sæ prægnantibus rationibus demonstrari posse, certum est! Constat etenim (1) quod Principi per ministros suos præjudicari possit, *docente Bruntemann, ad l. fin. Cod. de fund. rei priv. num. 3.* (2) quod officiales quidam ingentem sæpe pecuniæ vim quotannis à subditis exigere & recipere debeant: Si igitur ejusmodi minister vel officialis, ille latâ culpâ vel dolo, hic crimine de residuis, vel peculatus Principem defraudaverit, uterque vero aufugerit, unde huic regressus sumendus? Inquies, à quolibet cautionem esse præstandam? Bene, sed quisnam gentium pro extraneo, cujusque forum originis & nomen sæpe numero valde incerta sunt, omnia sua bona hypothecæ nexu obligabit, præsertim cum sapientissimus Regum Salomon adeo expressis verbis & circumstantiis cunctos homines à fidejussione dehortetur, *Prov. VI. 1. seq. & cap. XI. 15.* Accedit, quod ejusmodi homines extranei, tanquam rerum domesticarum & interesse rustico-

rum

rum ignari, horum ruinam citius citò promoveant, dum humeros suos officio ipsis concreditò rite administrando impares non immerito censentes, adeoque cassationem ante oculos videntes, quovis modo pecunia rusticos emungunt, sibi que injustas divitias acquirunt, imò cum injusto Mamone ad exemplum injusti dispensatoris interdum amicitiam contrahunt. Apparet igitur, quantum quandoque intersit, subditos præ extraneis administrationi rerum publicarum adhiberi, præsertim si illi multa bona immobilia in territorio possideant, quæ hypothecæ nexu, siquidem juramenta hòc corruptò hominum statu parum considerantur, Principi in securitatem obligare queant. Cujus religionis debeat esse officialis, de hac materia legi meretur *illustris Seckendorffii Teutscher Fürsten Staat P. 2. cap. 5. §. 8. num. 1. & in Additionibus ad h. l. §. 32.* ubi de requisitis constituendorum officialium fufus, & quidem cum grano salis agit. Quod si rem absque ullà præconcepta opinione perpendamus, Principem juste facere certum est, suæ religionis homines ad officia publica promovendo, dummodo hoc moderamine utatur, ne in iis provinciis, ubi sequior religio dominatur, rudiores homines ad munera eo præsertim tempore adhibeat, quo capaciores alterius religionis adsunt, sed potius indistincte quemlibet eruditum & ad res gerendas habilem ad officia promoveat, alias enim subditorum, nullam in iis terris emergendi spem videntium, amor in Principis personam facile diminui, imò plane extingui posset, siquidem nulla res tanta vi atque effectu in animos hominum sese insinuat, quam sacer ille religionis prætextus. Constituto igitur & per juramentum introducto Officiale, haud facile ad remotionem iterum procedere debet Princeps, seu territorii dominus, siquidem levitatis hoc indicium futurum esset, cum tamen Princeps debeat esse constans, & non variabilis, Inconstantia enim non convenit Principi, unde debet habere unum quasi calamus, unamque linguam, & non plures, prout

in-

inquit *Card. Tusch.* tom. 6. pr. *Concl. 699. per tot.* Probe ta-
 men prospiciat, ne ministri vel officiales subditis ipsius inju-
 riam faciant, eorumque ruinam promoveant; Præprimis
 vero omni modo impediatur, ne iudices, vel hi, qui magi-
 stratus præfati sunt, ullo modo sese corrumpi sinant. Eru-
 bescant: è contra iudices, qui à partibus litigantibus dona-
 pecuniaria, vel in pretiis consistentia sibi applicari patian-
 tur! vel, si mavis, quo res speciem præ se habeat, non ipsi,
 eorum uxores & liberi tamen munera accipiunt! Nihil sane
 ad evitendam in republica justitiam aptius est, nihil habi-
 lius: munera namque excœcant oculos videntium, judi-
 cumque animos pervertunt & coërent, ut non videant jus
 alterius partis, *Exod. XXIII, 8.* Munera crede mihi,
 placant hominesque Deosque! Et quamvis iudex tali
 modo corruptus secundum conscientiam suam nihilominus
 pronunciare velit, lucri tamen adeo bonus est odor, ut judi-
 cium ipsius plane confundat atque turbet, idque ad partes
 donantis inopinatè perducatur, quo minus veros justis atque
 sequi tramites indagare queat, ut tandem tritum illud:
 Quis potest resistere tot armatis? (thaleris sc. dono oblati,
 quos homo armatus incusus erat) istiusmodi iudici rite
 adhiberi queat. Summis sane laudibus evehendi sunt hoc in
 casu Romani Jcti, hi enim venales illas sententias, quæ in
 mercedem à corruptis iudicibus proferuntur, etiam citra
 interpositæ provocationis auxilium jam pridem infirmas &
 nullas esse decreverunt in *l. 7. Cod. quand. prov. non est necess.*
 hunc quidem in modum, ut is, qui pecuniam iudici dederit,
 actione cadat, *l. 1. C. de pecu. jud. qui mal. jud.* Iudex vero
 damnus, corruptâ sententiâ alteri parti illatum, refarcire,
 insuper dati triplum, promissi vero duplum fisco exsolvere
 debebat; *l. Lucius 9. ff. de jure fisco.* imò, si causa esset civilis,
 dignitatem seu cingulum amittebat; Si vero criminalis, con-
 fiscatis bonis, in exilium mittebatur; *Auth. Novo Jure in pr.*
Cod. de Pena jud. qui mal. jud. Novell. 124. cap. 2. ibique Goth. l. 4.

Ad

Addatur ex nostro Jure Germanico *R. I. de anno 1653. A. 109.* Prædicta tamen limito, ut locum tantum habeant eo in casu, quando propterea pecunia data & accepta est, ut jus alterius per iniquam sententiam invertatur, vel saltem inverti possit: Secus obtinet, si pars propter operam aliquam v. g. in quaerendis antiquis documentis, judici munus aliquod, seu donum culinarium, vulgo *Rüchen Stur* offerat, quod hoc casu licite sumit iudex. *Nov. S. cap. 1.* Neque illud improbo, quando aliquis subditus donum Ministro propterea offert, quo gratiam Principis sibi conciliet, vel aliquid à Principe impetret: Sicut enim nullus ministrorum alicui ad gratiam Principis conciliandam est obligatus, ita ejusmodi munus oblatum pro opera ideo impensa remunerationis iustar habendum; quid? quod leges Romanae istiusmodi liberalitatem pro licita declaraverint *in l. un. C. de Suffrag.*

*Quibus
modis offi-
cia finian-
tur.*

§. IX. Qua ratione officiales constituendi sint, in præcedenti paululum consideravimus: Jam de Potestate Principis, quæ circa hos constitutos versatur, pauca annexenda. Res eò potissimum recidit: Utrum Dominus territorialis officialem, semel approbatum, pro libitu ab officio sibi concredito removeere possit? Respondendum videtur distinguendo: Aut enim peccavit officialis, aut non: *Sin prius*, tum decisio in promptu est, siquidem Principis seu Cujuslibet Domini territorialis persona subditis æque ac officialibus adeo sancta est habenda, tantoque honore afficienda, ut minimum etiam delictum in culpa consistens clementiæ Principis eos exuere, & hujus puniendi arbitrio subjicere valeat. *Sin posterius*, tum iterum distinguendum, utrum officialis ad certos tantum annos ratione locationis operæ contraxit, atque tum elapsis annis ipso jure dimittitur: aut simpliciter & voluntarie absque ulla conditione à Principe assumptus est, & tum sine causa non facile dimittendus erit. Licet enim primo intuitu contrarium verius videatur, siquidem nihil tam naturale est, quam ut unumquodque eodem

eodem modo, quo colligatum est, dissolvatur, *l. 35. l. 100. l. 135. ff. de R. I.* officialis autem pure ex beneplacito Principis ad munus promotus erat, ergo ex puro beneplacito removeri potest. Porro inter potestates Principis referenda videbatur remotio, ut neque per hanc injuria remoto inferri queat: quæ autem jure potestatis à magistratu fiunt, ad injuriarum actionem non pertinent. *l. 13. §. 6. ff. de Injur.* Quoniam vero per ea, quæ supra deduximus, potestas Principis ita moderatè interpretanda, ne Juri Naturæ & Divinò contrarietur; hæc autem jura nemini innocenti injuriam inferendam statuunt, quâ officarius afficitur, si absque ulla causa removetur, vel si ob causam, falsò ei imputatam, remotus per viam juris & cognitionem Jurisperitorum innocentiam suam rite demonstraverit; his non attentis tamen non recipitur, siquidem nemo potest officio suo privari, nisi ex legitima causa, *arg. eorum, qua tradit Card. Tusch. pr. Concl. 720. lit. P. tom. 6.* Quamvis enim officarii gratis & voluntariè creentur, non possunt tamen sine justa causa destitui, *Hieron. Caval. comm. opin. quest. 435, num. 16. Anton. de Petra in tract. de Jure quesito per princ. non toll. cap. 39. num. 4.* Tres etenim sunt modi, inquit citatus *Petra*, quibus officia vacant: morte, renunciatione, & delicto; quo posteriori casu, antequam privetur officarius, audiri debet in suis defensionibus per remedia juris ordinaria, *Guil. Bened. in o. Rainui. verb. duas filias habens, num. 40. de Testament.* Neque sufficit, quod remotio absque ulla causâ famosa fiat; siquidem remotus ab officio, remotus ob delictum, culpam & malam administrationem præsumptione hominum putatur, *Roman. Conf. 236. num. 1. & Conf. 228. num. 2. Klack, tom. 2. conf. 94. num. 33.* imò remotio ab officio dedecus & infamiam importare solet, *l. 4. §. 8. verb. ex auctoritate ff. de remilit. l. judices 12. C. de dignit.* Igitur hæc conclusio firmiter tenet, quod Dominus territorialis absque causæ cognitione, & præcedente culpa aliqua, officarium de jure removeri nequeat. Quæ sententia ampliatur.

E

ut

ut etiam removens injuriarum propterea teneatur: Nec enim magistratibus licet aliquid injuriose facere: Si quid igitur per injuriam fecerit Magistratus, vel quasi privatus, vel fiducia Magistratus (aus Obrigkeitlichem Ampts-Troß) injuriarum potest conveniri, uti præclare ait *Ulpianus in l. 3. 2. ff. de injur.* quam legem probat & allegat *Marr. Naurath de Jure Subditorum aphorism. 62.* Neque tamen his argumentis tutos omnino se esse officiales putent; siquidem, uti antea dictum est, etiam exigua causa ad remotionem interdum sufficit. Quamvis enim *Bartolus in l. Pomponius ff. de neg. gest. & Innocent. Abb. Felin.* alisque in *c. cum venerabilis de Except.* illum, qui semel in officio approbatus est, deinceps ultra reprobari non debere nec posse, statuunt; tamen hanc impiam, & approbationem vitiorum continentem opinionem merito rejicimus. Utut enim vulgatum illud bröcaricum: Quod semel placuit, amplius displicere non debet, *c. 22. de R. I. in 6.* in contrarium vulgo allegetur; hoc tamen ad contractus nominatos applicari, & ita intelligi debet, si ab utraque parte fervetur, quod requisitum est. Quod si igitur inhabilitas adsit, hæc sane efficit, ut officialis ea, ad quorum præstationem se obligavit, servare nequeat: propterea verum erit, quod, si conditio, quæ contractui tacite inerat, cesset, etiam contractus nullus sit, ejusque effectus tollatur per *l. si quis sub conditione 8. ff. si quis omis. caus. Test.* Neque inhabilitatem præcedentem approbasse dici poterit Princeps, siquidem mentem & scientiam hominis ita comparatas esse in propatulo est, ut longum temporis spatium ad illas rite expiscandas requiratur, præsertim in his, quorum animas avaritiæ socia simulatio obsidet: ut adeo, Principem hæc antea explorata habuisse, dici non possit.

Quid de
adjunctio-
nibus & ex-
pectantiis
statuendū?

§. X. Beneficium, antequam vacat, nec dandum, nec promittendum est, siquidem graviter aliàs adversus canones peccatur, *t. 1. X. de Concess. præb. c. non furem 10. C. 7. q. 1. Francisc. Duarenus de Sacr. Eccles. min. ac Benef. lib. 6. cap. 1.*
Quan-

Quaquam autem jam dicta de beneficiis Ecclesiasticis intelligenda; attamen ad civilia officia ritè applicari possant, & quidem vel propterea adjunctiones & expectantiæ improbandæ sunt, quia pessimum illud, & de jure damnatum captandæ mortis votum in se continent, *cap. 2. X. de Concess. præb. in antiq.* Quod Juri Canonico sic abominabile censetur, ut non solum neque vivi, superstitisque hominis beneficium conferri permittat, sed etiam promissionem ejus in casum mortis beneficiarii interdicat, hæc cum ampliacione, ut licet promissio intercesserit, tamen ex ea nulla obligatio nascatur, *Duaren. cit. loc. per c. 2. de Concess. præb. in 6.* imò superstitis hominis nondum vacans beneficium impetrans ecclesiastica communione summo veri, *c. 1. de Concess. præb.* deinde honore, graduque Ecclesiastico, si quo præditus sit, privari, *c. imprimis 7. C. 2. quæst. 1.* & denique plane infamia notari debeat. *c. andivimus 4. C. 3. quæst. 2.*

SECTIO III. DE POTESTATE PRINCIPIS CIRCA SUBDITORUM RES.

§. I.

Consideravimus potestatem Principis, quatenus versatur circa subditorum personas, jam quousque circa eorum res illa sese extendat, paucis videamus. Primo loco sese offerunt res communes, quæ quidem in nullius sunt dominio, sed tamen ab omnibus usurpantur, *Servu. Jurispr. l. 1. tit. 1. aph. 2.* ex his primo loco mare ejusque usus in potestatem Principis venit, quæ eo sese extendit, ut partem territorio suo cohærentem, omniaque ex illâ forsan profluentia

*De Rebus
communi-
bus.*

emolumenta, v. gr. capturam certi generis piscium, sive etiam lapillorum pretiosorum solus sibi vindicet Princeps, omnesque sive subditos sive extraneos ab istiusmodi ulso arceat, non obstante eo, quod usus maris communis, omnibusque ac singulis hominibus patere dicatur in *l. s. f. de Rer. divis.* & gemmæ aliæque res in litore maris inventæ cuilibet occupanti cedant, *l. 3. ff. de R. D.*

De Venationibus.

§. II. Ad res communes referri potest venatio, §. 12. *f. de R. D.* cujus species sunt triplices, quarum prima terrestris, altera aëria, tertia vero maritima nuncupari potest. Quod si naturalem legem inspiciamus, omnis promiscua venatio licita fuit, siquidem lege creationis omnia animalia, sive sint pisces, sive volucres, sive fera bestia, occupanti concessa sint, Jure Divino æquè, *Gen. l. v. 28.* ac Civili *l. 1. ff. de Acq. rer. dom.* ubi tam ferarum venatio, §. *fora igitur 12. f. de R. D.* quam piscatio in mari & locis omnibus publicis cuilibet patet, eum in modum, ut hanc facultatem impediens injuriarum teneatur, *l. 13. §. ult. ff. de Injur.* Licet autem Princeps ea, quæ de jure naturali ad quempiam pertinent, auferre, consequenter jus venandi vel piscandi prohibere nequeat, *Cravena Cons. 643.* siquidem piscandi quoque facultas de jure naturali omnibus competat in mari & fluminibus, *l. nemo igitur ff. de R. D.* attamen ex multis prægnantibus rationibus hanc naturalem libertatem summo jure restrinxerunt Principes: Invalescente etenim hominum malitia adeo necesse fuit, rerum communionem ad certos limites contrahere, ut, ni hoc factum esset, & è contra hominum omnium libidini omnia paterent, singuli multis necessariis carituri essent, *l. jus civile 6. ff. de f. & f.* Non exigua quoque prohibitionis ratio in eo consistit, ne homines plebeji seu privati à rebus gerendis per venationem promiscuam abducti, otio indulgere, imò plane latrociniis, queis nemora alioqui infesta esse solent, assuescere incipiant, *P. Heig. p. 1. quest. 15. num. 39, 40. Wesembec. in paratit. ff. de acq. rer. Dom. num. 7.*

Recte

Recte igitur vi Summæ Potestatis ac Juris Territorialis istum
 rerum, aliâs communium, usum ad se solos privative translu-
 lerunt Principes, *l. litteræ 2. ff. de no. quid. in loc. publ. l. 9. ff. ad L.
 Rbad.* Neque iniquum aut impium reputandum, quod
 Princeps contra venientibus pro re natâ & iteratione ultimi-
 supplicii pœnam inferri jubeat; quamvis enim non negem,
 comparisonem inter bestiolam aliquam, & vitam hominis,
 (qua nihil pretiosius) institui non posse: at tamen trans-
 gressor non ob fraudulentam solummodo bestia: alicujus
 feræ contractationem, sed potius propterea vitâ punitur,
 quoniam Principis sui mandatis, non attenta pœna adjunctâ,
 obtemperare malitiose recusat. Subditus enim in conscien-
 tia obligatus est, non solum superioribus in genere, sed
 etiam durioribus dominis obedire, dummodo verbo Divino,
 uti supra deduximus, mandata ipsorum non contrarietur;
 hæc vero venationem prohibentia Edicta juri & honori Di-
 vino contrariari quis statuet? Probe tamen dispiciendum
 Domino territoriali, ne, dum jus venandi sibi soli vindicavit,
 totus in venando quotidie occupatus sit, multo minus cu-
 ras publicas propterea negligat; peccat aliâs namque in-ex-
 cessu, qui merito reprehenditur à *Par. Puteo de Syndicat. in
 Princ. cap. 1. num. 39. & seq.* Quin imò neque dignum esse
 vita, qui nihil aliud novit in vita, nisi vanitatis studio in bestias
 stervire, eosque, qui his studiis insistant, semiferos esse, Cen-
 taurorumque institutionem redolere, inquit *P. Heigius quæst.
 illustr. 15. n. 8. part. 1.* Sed tamen neque in defectu peccandum
 erit: siquidem, quando venatio, utut privatis prohibita, à
 Principe minus parcè, vel planè non exerceatur, rebus subdi-
 torum domesticis gravem & ingentem ruinam infert; rustici
 etenim, cæteroquin satis miseri, si frumenta in campis fata
 salva esse velint, dies noctesque à feris bestiis ea defendere
 coguntur: quo fit, ut labores in familiâ necessarij domi negli-
 gantur, adeoque rusticorum res quotidie deteriores fiant.
 Idem de venatione aëria, seu avium statyendû, quam utique,

præ-

præcipue vero eam, quæ circa aves majores ac rariores ver-
fatur, Princeps vi potestatis sibi merito soli tribuit, hęc
tamen moderamine, quò ad avertendum rusticorum, alio-
rumque ruri operam dantium hominum irreparabile da-
mnum his lioitum fit, minores, Cererique campestri valde
nocivas aves, puta passerres, horumque similes bombardæ
vel sclopeto terrere atque enecare. Quantum enim damnum
hoc avium genus frumentis campestribus aliàs inferat, vel
quotidiana experientia nos docet: unde est, quod multis in
regionibus rustici certum numerum capitum passerum, cor-
vorum, accipitrum, &c. pro rata & quantitate mansorum,
sux Præfecturæ quotannis sub certa poenâ tradere tene-
antur.

*De Rebus
publicis.*

§. III. Circa publicas residem fere obtinet, quod de
communibus jam jam dictum est. Annumerantur illis por-
tus, & flumina perennia, §. 2. *J. de R. D.* Licet autem & in
locis publicis piscatio omnibus pateat, *l. 13. §. ult. ff. de Injur.*
tamen illa postmodum certas ob causas & supervenientem
necessitatem est prohibita, *l. 13. in pr. ff. commun. præd.* adeo,
ut nemini hodie in publico flumine absque speciali con-
cessione Superioris piscari liceat: siquidem ad superioritatem
territorialem flumina pertinent, Regalibusque annumeran-
tur, *Struv. Syn. Jur. feud. cap. 6.*

*De Rebus
nullius.*

§. IV. Sæpius quædam res ita sunt absconditæ, ut
propter inscitiam nemo eas sibi vindicare possit, quibus an-
numerandus venit thesaurus, antequam à quopiam est in-
ventus. Quod si vero rem accuratius perpendam, proprie
non possum dicere, quod dentur res nullius; aut enim res
est, aut non est: Si est, tum statim in dominio alicujus est,
uti thesaurus jam inventus: Si non est, tum non poterit dici
res, siquidem res debet esse aliquid; unde thesaurus inco-
gnitus pro non eate potius habendus quoad effectum. De
Jure Romano, si aliquis in proprio solo thesaurum invenie-
bat, totus ille tanquam Dei donum commodo inventoris
cede-

cedebat; in alieno vero fortuito repertus pro dimidia tantum parte ad inventorem spectabat, altera dimidia domino loci reservata, §. *Theſaurus J. de R. D. l. 3. §. pen. ff. de Fur. Fisc.* Quod si vero data quis opera, vel magicis artibus illum scrutatus erat, indignus fortunæ dono reputabatur, toto thesauro fisco vindicato, *l. un. C. de Theſaur.* Postmodum lege Constantinâ cautum est, ut, quisquis thesaurum reperisset, illum ad fiscum ultro deferre deberet, ubi loci Domino initio dimidia, deinde quarta pars constituta est, *Novell. Leon. 51.* Postea rursus primæva constitutio invaluisse videtur, ut omne genus thesauri in fiscum cogeretur, teste *Herigio quest. illustr. 13. num. 64. part. 1.* Nos eo in casu, ubi pecuniæ depositæ non extat memoria, neque ulla gravis præsumptio, à quoquam veterem illam pecuniam clanculum sepositam esse, in promptu est, totum thesaurum vi summæ potestatis summo Jure Principem sibi vindicare posse statuimus. Totum enim territorium cum omnibus rebus, quas illud vel aperte vel tecte comprehendit, sub dominio late ita dicto & potestate Domini territorialis comprehenditur. Nec impedit, quod quilibet subditorum proprie Dominus fundi sui, ædiumque suarum dicatur; siquidem urgente ita necessitate etiam hic omnia sua bona ad conservationem Principis, patriæque porrigere tenetur. Neque possessionem thesauri prætere potest subditus; siquidem ad possessionem rite consequendam requiritur animus possidendi, *Habu. ad Wesembec. Tit. de acq. possess. num. 3. vers. utrumque enim. Aug. Barboſ. Theſaur. jur. lib. 14. cap. 64. axiom. 2.* & ubicunque deficit animus sibi habendi, ibi deficit vera possessio, *l. 2. C. de Præscr. 30. annor.* Nevequam igitur subditus querulandi causam justam habet, si Princeps thesaurum, etiam ab ipso propriis in ædibus inventum, sibi applicet, cum neque rem, ad ipsius dominium pertinentem, auferat, neque possessionem intervertat, sed thesaurum tantummodo tanquam accessionem territorii merito sibi vindicet, in quo omnia

omnia Principis esse intelliguntur, *l. 3. C. de quadrante, præscr.* Quo collimat Jus Saxonicum, vi cujus omnes thesauri subterranei, meatu aratri profundius jacentes, Regiæ potestati & regalibus addicuntur, *Constit. 13. part. 2.* Quamquam vero hic textus proprie de metallis subterraneis loquatur, rite tamen ab his ad thesauros stricte ita dictos, modo plane sint incogniti, nec ullam memoriam in se continent, argumentum formare licebit, & hoc quidem èd tutius, quoniam res omnis hõc in casu semper ex arbitrio, & potestate imperantium pendet, teste *Jac. Cujacio Observ. lib. 9. cap. 37. p. m. 403. lin. 14. 15.* Quoties autem de dominio pecuniæ ullo modo probabiliter constat, toties thesaurus dici non potest, sed tali casu proprietario, vel ei, cujus majores pecuniam illam securitatis gratia deposuisse gravi præsumptione creduntur, tanquam heredi non immerito ea restituenda venit *per l. 31. §. l. ff. de A. R. D.*

De Rebus
singulo-
rum,

§. V. Ob dominium supereminens in omnia singulorum subditorum bona certis casibus Principi jus competit; paucis igitur exemplis rem claram faciemus: Contingit nimirum, ut Princeps, cum vicinis bellum gerens, ad defensionem patriæ necessarium arbitretur, quò locus aliquis, vel urbs vallo, cœterisque nostro tempore consuetis munitimentis circumdatur: cives autem, quorum horti prope portas siti erant, valde propterea conqueruntur, iniquum reputantes, quod tali modo egregiam bonorum suorum immobilium partem deserere debeant; jam quæstio sese offert, an quærela hæc civium justa sit, nec ne? Responsum in promptu est: Ut ut enim primò intuitu Juri Naturæ contrariari videbatur, tali ratione quempiam quietâ sua possessione privare, imò plane dominio exuere velle; at tamen, quoniam nullus civis vel subditus sibi soli, sed patriæ potius natus est, *l. 1. §. 19. ff. de Ventr. in poss. mter.* insuper Respublica vel ob solum fidelitatis juramentum seu homagium præstitum, subditorum bona sibi vindicet; cui tandem accedit, quod publica utili-

utilitas privatorum commodis semper anteponi debeat, *l. ult. C. de Primpill.* querela igitur subditorum hoc in casu merito rejicienda, adeo, ut non solum proximiores hos hortos in vallium transportare, verum etiam ædificia defensionis incommodatura diruere possit, nec ad restitutionem damni illati teneatur Princeps, ex ratione, quoniam Summæ Potestati omnis privatorum subest utilitas ob supereminentiam, per ea, quæ tradit *Sam. Stryk. in Dissert. de Fortalitiis cap. 5. num. 11. 12. seq.* Quoniam tamen iniquum videbatur, quosdam ex universitate damnum insigne sentire debere, plurimos vero absque onere manere, summa proinde æquitas efflagitat, ut omnium contributione resarciatur, quod ob communem utilitatem amissum est, & commune detrimentum fiat eorum, qui ob amissas res aliorum consecuti sunt, ut res suas habeant salvas, *arg. l. 1. ff. de L. Rhod. de jact.* quam legem ad alios similes, & hos casus trahi posse, tradunt, *Brunnem. adh. l. Struv. S. J. C. Ex. 20. th. 27. ibique alleg. Dd.* Ex quo fluit, non civices ejusdem Civitatis tantum, sed & totius provinciæ incolas ad restitutionem conferre debere, siquidem per fortalitium non Civitas ipsa, sed tota sæpius defenditur provincia. Eodem modo res se habet, si civitas ingruentis hostis impetum propterea sustinere nequeat, quod ædibus undiquaque sit cincta, quæ hostibus tutamini esse poterant, hoc enim casu vi summi imperiæ easdem subvertere atque igne delere, restitutionem pretii vero modo antea dicto mandare Princeps potest; quæ potestas licet à *Dd.* per *l. 14. C. de Oper. publ.* per se defendatur, *Brunnem. ad h. l. Gail. 2. observ. 56. num. 2.* ex ratione, quod etiam privatus arcendi ignis, & domus servandæ causa vicinas diruere propterea possit, quod ædibus certo alias perituris damnum inferre non videatur, per *l. 49. §. 1. ff. ad L. Aquil. Struv. S. J. C. Exert. 14. th. 21.* maximè tamen vigorem suum à Dominio supereminenti participat, *Dn. Stryk. Dissert. de fortalitiis c. 6. n. 31.* Alius itidem se sistit casus in materia de metallifodinis,

F

quan-

quando nimirum venæ metallorum in terra ita se extendunt, ut nova terræ apertura seu fodinâ, & quidem in alterius privati fundo, opus sit, unde duplex quæstio oritur, 1. Anne metallum illud, quod in fundo privati forsan invenitur, tanquam accessorium ad ipsum pertineat? 2. An hic, ut fodina cum ingenti agri sui & frumentorum inibi crescentium detrimento perficiatur, teneatur pati? Quoad primam quæstionem observandum, metallifodinas eò casu in patrimonio privatorum hominum olim extitisse, prout monet *Cujac. lib. 19. observ. 21.* propter verisimilitudinem *l. si cuius 23. §. 5. ff. de Usufr. l. 7. §. 12. ff. Sol. Matr. l. 13. §. 1. Comm. prad. l. 3. C. de Metallor.* Unde nomine fodinarum inita est olim publicanorum societas, & vectigal eo nomine solvendum, *l. 1. ff. quod cui. univ. nom. l. 17. in fin. ff. de V. S.* quod locum habebat, si amplior metallorum proventus erat, tum enim, præsertim, si in publicis locis, quod tamen alias prohibitum, scrutinia adhibita fuerant, fisco commoda exinde provenientia vindicabantur, teste *Heig. p. 1. quæst. Illustr. 13. num. 19.* Hodie vero metallifodinæ indistincte Principibus undiquaque in ipsorum territorio, licet in privatorum fundis fodinæ extruendæ, solis competunt, id quod etiam *Chrysobulla Carolina cap. 9.* indigitat, ubi cujuslibet generis metallorum fodinæ Principibus Germanis & Electoribus attribuuntur. Quoad secundam quæstionem attinet, illa breviter sic determinanda, quod subditus, ut fodina in suo fundo perficiatur, pati debeat, & in casu renitentia ad id compelli possit. Sane, supereminentia & potestas illud exigit, ut metallifodinas, quippe quæ magnum & insigne Reipublicæ commodum afferunt, etiam cum suo incommodo privatus promovere teneatur. Solent tamen Principes, qui sicuti in autoritate & potentia, ita etiam in humanitate & clementia cæteros anteire & præcedere debent, à stricto jure recedere, & damnum non solum hoc, sed etiam in casu priori, initio §. hujus proposito, causatum damnum resarcire, *text. in l. 13. §. 1. ff. Com.*

Commun. prad. licet interdum magis in præmium, quam ex debito; quo pertinet, quando Princeps domino fundi ob damnum illatum, in remunerationem quasi portionem certam reddituum, *Germ. eine fteye Erbfulus / fuislumtibus* conservandam concedit, uti tradit, *P. Heigius quest. 13. num. 43. p. 1.* Tertius adhuc sese offert casus, ubi vicinus, quando via publica vi fluminis, vel alia ratione amissa, novam viam ex suo fundo publico usui iterum præstare tenetur. *Covarruv. var. resol. l. 3. tom. 2. cap. 14. num. 8. text. in l. 14. §. 1. ff. quem adm. serv. amitt.* Simile huic est, quando flumen publicum ita excrescit, ut alveus novum fluxum in damnum totius ditio- nis quærere videatur; hoc enim casu ad divertendam vim fluminis, privatus vicinus per fundum suum flumini novum fluxum concedere, & aperire tenetur, refusus tamen & recompenfatis damnis, id quod præjudiciis confirmat *Köppen. Decis. quest. 59. num. 15. tom. 1.* Qui cæteroquin circa potestatem Principis in res subditorum se sistunt casus, ex antecedentibus decidi facile poterunt.

§. VI. Quo subditi res suas sub Principis imperio tutas possidere, & salvas retinere queant, expensis, quarum ope defensiones paratæ sint, opus est, hæ vero sub generali tributorum realium nomine merito à subditis exsolvantur. Est autem pensitationum publicarum præstandarum obligatio necessaria æque, atque antiquissima, omnium etenim temporum historia nos docet, tributa, & his similes præstationes cum imperiis ipsis emerfisse. Certe, cum Reges crearentur, aliquas opes ipsis tribuere necessum fuit, quibuscum Regium decus servarent, maximè vero regia onera sustinerent, inquit *Heigius p. 1. quest. Illustr. 17. num. 4.* quod *Tacitus lib. 4. histor.* breviter quidem, sed satis nervose his verbis innuit: *Neque quietem gentium sine armis, neque armis sine stipendiis, neque stipendia sine tributis haberi posse.* Exactio- nem tributorum & collectarum in ipso quoque Divino verbo fundatam esse videmus, cum quidem in modum, ut in-

*De Tribu-
tis & On-
eribus pro-
pter res &
bona exsol-
vendis,*

signum subjectionis, & urgentibus Reipublicæ necessitatibus superiori Magistratui ea exsolvantur, ceu patet ex *Matth. XVII, 25. & seq. cap. XXII, 21. ad Roman. XIII, 6. 7. & 1. Petr. II, 13.* Olim contributiones ad rogationem dominorum fiebant, & sub voce *Bethe* veniebant, cui Gallorum hodiernis præsertim temporibus sat notum *Dongratuit* affine: Utrumque vero jam ita degeneravit, ut non precario, sed ex debito tributa exigantur, ex hac quidem prægnanti ratione, quod eo ipso Principibus media dentur, subditos tuendi, eosque ab omnibus injustis insultibus defendendi, prout bene monet *Lutherus in not. ad vers. 6. Epist. Pauli ad Rom. XIII.* Competitæque jus collectandi & tributa exigendi Domino jurisdictionem habenti, *Wesemb. p. 1. Cons. 45.* siquidem nemo, nisi Dominus territorialis, onera imponere potest, vid. *l. 214. ff. de V.S. & 2. feud. 56.* & mixta quidem, cum tenuiores tangant, fere pro lubitu, ac ultra modum, Collectæ autem cum consensu statuum Provincialium injunguntur, *Titius in Jure privato l. 8. c. 8. §. 6.* Et quoniam tributa non sunt onera personalia, sed realia, igitur legalis distributio exigat, ut secundum cujusvis quantitatem bonorum, reddituum, fructuum & obventionum imponantur & exigantur, uti bene monet *Relfensdo de Summa Principum German. Potestate cap. 10. pag. mihi 153.* Quemadmodum vero omnium pensationum finis debet esse utilitas Reipublicæ, igitur tributa non facile, nisi summæ necessitatis tempore, augeantur. Præstanda autem veniunt ab omnibus subditis, nemine excepto, modo bona immobilia in territorio Principis possideant. Neque Doctores, Professores, Licentiatos, imò Clericos & Ecclesias ipsas excipio, quamvis enim dubium non sit, jura his consuleræ voluisse, ne passim oneribus omnibus gravarentur, & ab operis sacris, & publicæ rei utilibus avocarentur, *Aush. Habita C. ne fil. pro patre. l. ult. C. de Prof. & Med. l. placet 5. C. de SS. Eccles.* tamen hoc non ita crude interpretandum, quasi ab omnibus omnino mu-

muneribus prædicti immunes sint, siquidem personalium tantummodo onerum vacatio concessa iis est, hunc in modum, ut nihilominus munera patrimonialia & ordinaria pro rebus & possessionibus suis, itemque extraordinarias collationes, ob publicas necessitates indictas, sustinere cogantur, per *text. in d. l. placet. l. omnes §. C. de Annon. & tribus. l. 2. 5. & 6. C. de Muner. patrimon.* quam sententiam late per plures textus & Dd. defendit *Heig. quest. 17. num. 21.* Et prædicta quidem obtinent de oneribus ab immobilibus rebus præstandis: Jam circa mobiles paucis monendum, quod illis rebus, quibus cives ad victum saltem utuntur, vectigal, onus, quod alias in via publica & fluminibus, certo in loco, sed à nemine, nisi Principe summam potestatem habente, exigi potest, non sit imponendum, id quod testante *Relfensso l.c. pag. 148.* Politici constanti docent ore. Hinc est, quod olim ab Imperatore Constantino fuit constitutum, ne à provincialibus pro his rebus, quas ad usum proprium, vel ad fiscum inferunt, ullum à Stationariis exigatur vectigal, *l. §. C. de vectig. & Commiss.* Iis autem rebus, quæ ad luxuriam faciunt, v. g. Aromatibus Indicis &c. quibus Germania absque ullo dubio facile carere potest; item tesseriis, chartis lusoriis, magna imò immodica vectigalia imponere potest Princeps, eum in modum, ut non solum iuste faciat, sed & opus laude maximâ dignum, Deoque gratissimum, eò perficiat, siquidem effrenata hominum libido, quæ alias citra necessitatem multos ad incitas redegit, per ingens tale onus ab emtione harum rerum fortassis deterreri, & ad saniora principia reduci poterat. Inter numerum specierum tributorum referri & observari meretur lex Julia ab Augusto Imperatore lata, qua cautum erat, ut Legatorum, hereditarum, donationumve mortis causa, quæ ad alios pervenirent, pars vicesima ad fiscum pertineret, referente *Relfensso loc. cit. pag. 159.* Hoc sane onus non iniquum vel inconveniens videtur, quandoquidem nemo lubentius, quam ob talem cau-

cau-

causam lucrativam pecuniam conferet. Ad hanc materiam spectat quoque jus emigrationis, quod plerumque jure reformationis exercetur, & approbatum est per *R. L. de anno 1555. §. Wo aber* &c.

SECTIO IV. DE POTESTATE PRINCIPIS CIRCA SUBDITORUM JURA.

*De Juribus
Statuum
Provincia-
lium.*

§. 1.

HActenus potestatem Principis, quatenus circa legum præscriptionem, personas, & res Subditorum versatur, consideravimus; Restat igitur, ut, quousque in jura Subditorum illa sese extendat, paucis adhuc videamus. Principalem partem subditorum constituunt Status provinciales, quorum tres solent esse ordines, nimirum (1) Prælatorum, (2) Nobilium, & (3) Civitatum municipalium, qui omnes, quamvis ab ipsis Dominis territorialibus in certo dominio & feudo cum jurisdictione investiti sint, nihilominus se subiectos profiteri coguntur, & pro subditis habendi sunt, *Seckendorffs Teutscher Fürsten Staat part. 2. cap. 1. §. 3.* & subjectionis juramento obnoxii sunt, dummodo sub Principis territorio larem foveant, *Wöhner. observ. præf. voce Lands sisserey.* Convocari autem solent hi status provinciales, quando Princeps toti Provinciæ collectas imponit, & quidem antiquus iste mos est, ut, quando aliquid momenti in Principatu est agendum, conventus provinciales vulgo *Landtage* instituantur, ex quibus facile colligere licet, Principatus Germaniæ olim non fuisse meros, in quos tamen hodie sensim sine sensu degenerare videntur, dum Statibus

Pro-

Provincialibus in deliberationibus ad patriæ salutem insti-
tuendis nulla fere amplius, aut exigua admodum relicta est
potestas, & ut plurimum dicis gratia convocantur, monente
ita Rolfendo de Summa Princ. Germ. potest. cap. ult. p. m. 237.
quod vel ex hoc videri licet, quia in congregationibus eo-
rum nihil fere amplius agitur, quam ut collectarum summam
à Principe præscriptam & determinatam pro rata inter se
dividant, & solvant; quod si vero hanc ob causam ad aulam
Principis, vel alium ab eo nominatum locum convocentur,
hoc non fit propterea, quod Principis voluntatem de jure
in aliud vertere queant, sed habent tantum votum consul-
tativum, siquidem animi omnium subditorum Principi longe
proniores evadunt, si onus tum demum imponi vident,
cum eminentiores è medio ipsorum propterea prius consulti
fuerunt. Collectarum autem onus principaliter subire
tenentur ii, quorum bona in territorio Principis sita sunt,
ratione domicilii enim proprie quis dicitur subjectus loci,
ein Landsasse / in quo habitat, & ibi forum sortitur, legibusque
loci obligatur, & vice versa privilegiis & immunitatibus pro-
vincialium gaudet. Dividuntur hi Nobiles in Schriftlassios,
& Amptlassios; hi etiam coram Præfectura conveniri pos-
sunt, illi vero Principi tantum, ejusque curiæ immediate
parent, Reinking. de R. S. & E. lib. 1. cl. 5. cap. 11. num. 53. qui
igitur per longam consuetudinem vel specialia privilegia
hoc jus sibi acquisiverunt, à Principe turbari nequeunt. Sed
ut ad scopum revertar, Status Provinciales, ut ad comitia
vocati compareant, à Principe cogi possunt, Gail. de Arrest.
Imp. cap. 7. num. 14. **Si autem congregati sint, in ipsis con-**
ventibus blande & benigne cum iis tractatur, ut collectas
certò interstitio pendant, Gail. d. tr. c. 10. num. 17. ubi hoc
factum erit, ad collectarum præstationem præcise tenentur,
& in casu retardatæ solutionis, non obstante eorum immu-
nitate, executioni subjacent; Imò nonnunquam Principi
vel Domino territoriali sub certis reversionibus certam-
pecu-

pecuniæ summam ad certum usum promittere solent, quæ promissio vocatur *Land-Tags Bewilligung* / ejusque formula traditur ab *Ahasv. Fritsch. in Supplem. Speidelio-Befeld.* voce *Landtags-Bewilligung.* Quamvis autem, uti jam dictum est, collectarum à Principe factam impositionem recusare nequeant, probe tamen huic dispiciendum est, an pacta specialia seu recessus adsint, quo casu ea, quæ subditis & statibus specialiter à Principe in iis promissa, exacte servari debent, neque ultra eis aliquid imponere absque expresso eorum consensu potest, præsertim, cum tempore præstiti homagii istiusmodi pactorum præstationem expresse promittant Principes, prout sic doctè monet *antea laudatus Seckendorff in Fürsten-Staat p. 2. cap. 4. §. 6.* E contra Principi quoque incumbit, ut superioritatem suam territorialem cum omnibus ad ipsum spectantibus regalibus in eo statu, quo ea accepit, rite conservet, & contravenientes vel obedire detrectantes convenienti pœnâ coercet, *Seckendorff. cit. loc. c. 6. §. 12. seqq.* Quæ potestas eò se extendit, ut Princeps Nobilibus, licet plenariâ immunitate gaudentibus, extraordinarias tamen Collectas imponere, easque executive exigere queat, *Gail. lib. 2. observ. 52. num. 26.* Siquidem illa immunitas ad onera & munera solita sese tantummodo extendit, ad casus insolitos autem applicari nequit, quemadmodum is, qui casum fortuitum in se recepit, nec de insolito cogitasse intelligitur, *Gail. cit. loc. num. 27. ibique alleg. text. & Dd.* & procedit hæc sententia tempore belli, quo Princeps superior subditis immunitatem servare non tenetur, siquidem illud necessitatem involvit, quæ in genere omnibus legibus derogat, omnemque immunitatem excludit, *l. 1. & t. 1. C. de quib. mun. nem. lic.*

De Juribus Ecclesiarum.

§. II. Potestas circa Ecclesiastica summo jure ad Summum Principem pertinet, qui custos esse debet utriusque tabulæ, omnemque curam & sollicitudinem in eo collocare, ut Religionis imprimis summa habeatur ratio.

Rein-

Reinking. de R. S. & Eccl. l. 3. c. 1. n. 1. num. 9. Ita, ut & feriarum & festorum dierum constitutio ad supremam Principis potestatem non solum referatur in *l. fin. & alius C. de Feriis*: sed & persone Ecclesiasticæ ab ipso constitui debeant, siquidem Christus & Apostoli Ecclesiam, quatenus nimirum hac in vitâ militat, politicæ potestati subjecerunt, *Act. XXV. Rom. XIII. 2. Petr. II.* Imo sine scitu Imperatorum Pontifices ordinari non possunt, *c. Agatho 21. dist. 63.* quem in finem potestas instituendi successores sedis Apostolicæ ab Hadriano Papâ Carolo Magno Imperatori expressis verbis adscribitur in *c. Hadriana 22. d. 63.* & Ottoni, ejusque successoribus à Leone Episcopo, seruo servorum Dei, & toti Clero. *c. in Synodo 23. d. dist.* Quamvis autem Ecclesiarum privilegia & immunitates per totum fere orbem decantatæ sint, attamen eas privilegiatas esse non statuimus, nisi in casibus jure expressis, imò in dubio eas jure Communi uti dicimus. Extant vero quam plurimæ constitutiones, quibus speciali provisione ab exactionibus & Tributis bona Ecclesiastica defenduntur, *l. 22. C. de SS. Eccl. Vasq. lib. 3. quest. illustr. 105. n. 45.* Quæstio igitur sese offert, an istiusmodi immunitatibus & privilegiis quoquo modo contravenire Principi liceat? quod affirmamus, siquidem multi casus dantur, quibus summo Principi vi potestatis talia privilegia transgredi jure competit. Sic non obstante jam allegata *l. 22.* bona Ecclesiastica tributa solvere tenentur, si necessitas urgeat, *R. l. de 1544. §. Und zu diesem Christlichen Werck sollen auch alle Stiffter/Klöster und Capitelze.* Imo non solum contributio, sed & alienatio Ecclesiasticarum rerum propter necessitatem permixta, *l. 21. C. de SS. Eccl.* quod probatur exemplo Assæ, Judæ Regis, qui donaria templi alienavit ad avertendum hostem, *1. Reg. XV, 18.* Sic ecclesia à muneribus personalibus sordidis exempta est, ita, ut & de fundis suis munera sordida præstare non teneatur, *l. 5. C. de SS. Eccl.* Hac tamen immunitas non impedit, quin ad ejusmodi servitorum præstationem Ecclesia adstringi possit, si ad propriam

expeditionem iis opus habeat Princeps, *l. neminem 11. C. 008.* Tunc etenim cessare debet omne privilegium prædiorum Ecclesiasticorum, ex ratione, quia tales expeditiones etiam in Ecclesiæ utilitatem redundant, *l. 10. ff. de R. I. Brunnen. ad d. l. 11.* Sic possessiones Ecclesiæ metatorum immunitate gaudent: quod si vero casus necessitatis seu expeditionis Principis adsit, tum etiam hæc onera sufferre tenentur. *Tabor de metat. p. 2. c. 3. num. 9.* siquidem Ecclesiæ competens immunitas non extenditur ad ea, quæ publicam utilitatem respiciunt. Sic ab extraordinariis oneribus, nimirum, quæ personæ principaliter imponuntur, Clerici immunes, privilegiati, & exempti sunt, *l. 6. l. 8. §. 3. ff. de Vacat. & excus.* Hoc tamen non obstante, si communis Reip. utilitas illud requirat, etiam pro excubiis civitatis conferre, *Luc. de Penna in l. ult. C. de Exalt. trib.* & alia tributa exsolvere tenentur. *R. I. de an. 1544. §. Und zu diesem. R. I. de 1566. §. Diereil nun 26.* Circa religionem ipsam & ejus sacra adhuc notandum, quod illa non ad jurisdictionem, sed ad jus territoriale, quod ex summa potestate provenit, pertineant, adeoque ad Principem solum spectet, prout constantem eam esse Dd. sententiam asserit *Ziegler. de Jur. Maj. l. 1. c. 18. §. 6.* Ex quo prono quasi alveo fluit, quod, licet Patronus Ecclesiæ quemcunque ad officium Ecclesiasticum nominare & præsentare, *c. ult. X. de Jur. Patron.* non tamen eum suspendere, aut ab officio suo remove, salvo manente jure Principis, queat, *Finckeltham. de jur. patron. c. 2. n. 21.* ex ratione, quoniam hoc jurisdictionis est Ecclesiasticæ, quæ ad Principis tantummodo potestatem & regimen spectat, *Ziegler. cit. l. § 5.* Quandoquocunque autem circa externa religionis aliquid mutare in animum venerit Principi, id quod summo jure vi summæ potestatis sibi vindicat, tum laudabiliter, ac prudenter aget, si non plane excludat, sed potius in consilium adhibeat Ecclesiæ ministros, non, quod illi ipsi met leges ferre debeant, seu absque consensu & concessione Theologorum illæ non valeant, nec vim obligandi accipiant; sed

sed potius eum tantummodo in finem, quo materiam Ecclesiasticarum constitutionum suppeditare, & quid Ecclesiæ proficuum, quid minus utile sit, manifestare queant. Quem admodum enim in causis civilibus, sicubi leges ferendæ fuerint, Princeps non solum Consiliarios suos, sed & Status Provinciales & ordines convocat, ut tantummodo ex illorum ore fideliter sibi aperiatur, quousque leges illæ territorio applicari, vel reipublicæ salutares esse queant: Ita similiter propterea in nostro casu convocantur Theologi, ne quid forte statuatur, quod scandalum ex se pariat, vel usui rerum inconueniens sit, & aduersum. Plura de hoc materia fusius legi possunt apud *Ziegl. dict. tract. lib. 1. cap. 13. 14. 15. 17. 18. 19. & 20.*

§. III. Sunt, qui dubitant, an iurisdictiones, præsertim vero merum imperium, difficillimam sane rem, Civitatibus municipalibus relinquere, Germaniæ Principatibus conducatur? Pro ratione primo intuitu non admodum iniquâ adducentes, quod in plerisque municipiis ex sutrina, fabrica, aliisque officinis mechanicis iudicia formari videamus, unde, quam ridiculè illiterati & indocti consules in pronunciandis & exequendis sententiis hodie se gerant, vix verbis exprimi possit, præsertim, cum reliquorum etiam Senatorum numerus ultra malleum vix sapiat: Nihil autem turpius esse, quam Civiliū controversiarum cognitionem suscipere eum, qui est legum, & Juris Civilis ignarus, prout ait *Cicero de Orat.* ut adeo magistratibus oppidanis æque bono consilio merum, mixtumque imperium, quam pueris acutum ferrum, tradatur, de quibus conferatur pluribus *Relfensso de Summa Principum Germanicorum potestate cap. 9. p. m. 137. & cap. 14. pag. 248.* quo etiam pertinent ea, quæ tradidit *Carpzov. lib. 2. Resp. Elect. 64. num. 5.* justitiam in Civitatibus quandoque per boves & ignorantibus administrari, inquit. Nos autem prædicta argumenta ejus esse roboris nõ arbitramur, ut ad privationem iurisdictionis, seu patrimonialis, seu longissimo tempore acquirat, sufficiant, siquidem Princeps vel alius Dominus territorialis

De Jure Municipiorum.

rials jus municipiis ex consuetudine immemorabili quaesitum cassare non potest, *Zahn. Ichnogr. Municip. c. 47. num. 24.* cum consuetudo tantum tollatur consuetudine contraria praescripta, *Gail. 2. Obs. 31. num. 5.* vel pragmatica sanctione Imperatoris, *Auth. Omnes peregrini C. comm. de Success.* adeo ut, si municipium, eligendi sibi magistratum, jus scriptum vel non scriptum habeat, & in ejusmodi quasi possessione à Principe vel Domino territoriali, qui forte auctoritatem eligendi praetendit, turbetur, fundatum remedium: *Uti possidetis*, pro se habeat, & in possessione sua manutenendum sit, *Zahn. Ichnogr. Municip. cap. 27. n. 1.* Ex modo dictis constat, municipium e contra jus suum posse amittere, si illud negligat, atque sic Princeps vel Superior hoc per negligentiam amissum, sibi accommodet, *Bart. in l. 1. §. hujus autem interditi n. 3. ff. uti possidetis. Rebuff. in Comment. ad Constit. Gall. tom. 3. tit. de caus. benef. poss. in prefat. n. 5.* Amittit autem municipium jus eligendi, (1) quando Dominus Territorialis ipsemet personam aliquam Civitati non contradicenti praeficit, (2) quando Consulem, vel Syndicum, quem tamen non constituerat, de facto ab officio removet, (3) quando liberam alias electionem poenalter prohibet, denique (4) quando electum, ut notorie idoneum, recognoscere non vult, sed Civitatem potius, ut ipsum iterum dimittant, cogit, & quidem undiquaque tacentibus & metu plane servili atque injusto trepidantibus Senatus, Civitatisque membris. Sane hoc ultimo casu electo contra eligentem Senatum actio injuriarum non solum competit; sed & Civitati per hunc actum possessorium, absque ulla contradictione a Domino territoriali quiete exercitum, eò magis praedjudicatur, quoniam nemo in malam ipsi partem interpretari poterat, quod jura sua bene acquisita tueretur, cum talis nemini injuriam inferre queat: Imò Senatum municipale hòc in casu fidem initio officii jurato datam fefellisse certum est, siquidem omnibus magistratum oppidanum constituentium personarum juramentis hanc

hanc clausulam: *Quod jura, consuetudinesque Civitatis omni modo pro virili conservare, atque emolumenta ejus, sicuti possibile erit, promovere vellet, insertam esse, notum est; Hoc casu autem jura Civitatis valde periclitabantur, ergo vi juramenti magistratus oppidanus eo obstrictus erat, ut contra turbantem Dominum se defenderet, quod dum non fecit, Jura Civitatis lata culpa, qua dolo æquiparatur, neglexit, & amisit; neque illa recuperare valebit, siquidem vel unicus hinc actus quicquid Principem vel Dominum territorialem in possessione tueri valeat. *Post de Summaris possessor. observ. 18. num. 2. 3. & seqq.* Generosius autem agunt Principes, si oppidanis jus statuendi, eligendique Consules, Magistratus, atque Syndicos, id quod solent, integrum relinquunt: Quoniam vero, uti antea dictum est, magistratus plerumque literarum experti, irrationabilia statuta facile promulgare, vel etiam plane incapaces ad regendam civitatem eligere possent, igitur Principi vi summæ potestatis territorialis incumbit, ut etiam hujus rei curam habeat, & constituat, *Primo* municipiis quidem statuta condendi facultatem se non adempturum; eadem tamen, nisi expresse à se confirmata fuerint, vim obligandi non acceptura: *Secundo*: Consulem regentem vel Syndicum ad officium prius admittendum non esse, quam ipsius confirmatio accesserit; siquidem Principis obligatio erga subditos etiam in eo consistit, ne ipse iniquus vel alias indignus id consequatur muneris, per tradita sæpe jam allegati *Relsandso civ. tract. p. m. 246. & 249.* Quoniam vero, uti in §. 1. hujus ultime Sectionis memoratum, etiam municipia, licet proluxa jurisdictione, mixtoque & mero Imperio gaudeant, tanquam subditi consideranda veniunt, Principi autem interest, ut videat, ne hi suis concessis privilegiis & jurisdictionibus abutantur, sed potius eorum judicia ab hominibus doctis & rerum peritia claris administrantur, secundum tradita *Sockendorff vom Deutschen Fürsten Staat part. 2. cap. 9. §. 9. num. 2.* igitur prudenter ager*

aget Princeps, si relicta municipiis libera qualicunque eligendi potestate, judiciis eorum, ad exemplum plerorumque Germaniæ Procerum, imprimis Potentissimi Brunovicensium & Lunæburgensium Electoris, Directorem quendam, Germ. *Stadt-Schulzen / Gerichts-Schulzen / Stadt-Doct* præficiat, qui non solum Interesse Principis observet, & ne quidquam in istius præjudicium ab oppidanis moliri queat, videat, sed etiam, ne rudium Senatorum turba ob affectus privatos, vel fortassis etiam propter inscitiam, innocentem damnent, fontem vero absolvat, prospiciat, cumque in finem, & quo lites eo breviori via dirimi possint, voto decisivo instructus sit.

De Juribus Singulorum.

§. IV. Jus liquidum nemini invito posse auferri, expediti juris est: Quæritur autem, an idem quoque in Principe obtineat, & annon is vi supremæ potestatis juribus singulorum præjudicare possit? Resp. affirmando, siquidem Princeps supra jus est, & multi casus dantur, ubi Princeps alteri jus quæsitum auferre potest, e. gr. per legitimationem; ibi enim Princeps liberis legitimis, substitutis, aut agnatis, quibus hereditas delata est, etiam his non citatis, jus quæsitum aufert, dummodo ex certa scientia hoc faciat, & in rescripto agnatorum vel heredum, quibus præjudicatur, mentio fiat, per tradita *Alexandri Consil. 2. lib. 1. in fin.* Sic bona bannitorum potest auferre ab emptoribus, & restituere bannitis gratiatis, *Alexand. conf. 190. num. 13. lib. 2.* Sic potest auferre castrum subdito, vel feudatario, pro fortalicio ad defensionem territorii extruendo, *Card. Tusch. pract. Concl. 680. num. 22. tom. 6. lit. P.* Sic potest revocare privilegium subdito concessum, *Alexand. Conf. 216. num. 18. & 31. lib. 2.* Imo potest tollere alicui dominium rei suæ, *Castrenf. lib. 1. conf. 229. n. 2.* præsertim, quando agitur inter subditos de modico præjudicio, *Alexand. l. c. num. 30. & 31. vers. quia respondeo.* Prædicta tamen semper restringenda vel ad casum necessitatis, quæ nunquam legem respicit; vel utilitatis publicæ, cui pri-

privatorum commodum semper posthabendum, l. 3. C. de Præcipiis. Alias Princeps jus alteri quæsitum neque de plenitudine potestatis auferre, & alteri iterum dare potest, præsertim, si ex consensu vel contractu oriatur, Paris. cons. 191. num. 59. lib. 1. vel de Jure Naturali vel Gentium alicui competat, per l. 2. §. 10. & 16. ff. ne quid in loc. publ. l. 28. ff. de Testam. mil. l. 40. ff. de admin. tut. c. quamvis 8. de Rescript. in 6. Nisi, uti jam dictum, urgente necessitate publica fiat, & restituito saltem aliquali pretio, vel data recompensa, Card. Tusch. pr. Concl. 680. num. 19. lit. P. tom. 6. alias, quando Dominus territorialis sine pretio dato, vel absque ulla causa sufficienti aliquem jure suo privat, illa potestas non humana, sed diabólica vocatur Roland. Const. 69. in fin. lib. 2.

§. V. Atque tantum de potestate Principis in subditos hac vice dixisse sufficiat: Potuisse me equidem pro dignitate hujus materiæ longe prolixiorum esse, ingenue fateor, verum enim verò, cum statim ab eo tempore, quo illustris hujus Ernestinæ facultas Juridica amplissima pro summis in utroque jure honoribus rite obtinendis disputandi licentiam mihi tribuit, in dissertatione elaboranda brevitati operam dare animus fuerit; ita etiam eam arctis, quantum potui, limitibus includere volui. Si quæ brevius exposita, quæ fusius tractari merebantur, pro humanitate tua, benevole Lector! æqui bonique consulas: Si quæ scripta sunt, quæ forsitan gustui tuo minus accommodata, de his benigne judices, probe illud: *quod capita, tot sensus*, perpendens, & omnia in meliorem interpretare partem: Malevolorum autem livorem, sinistrumque judicium fusque deque habeo.

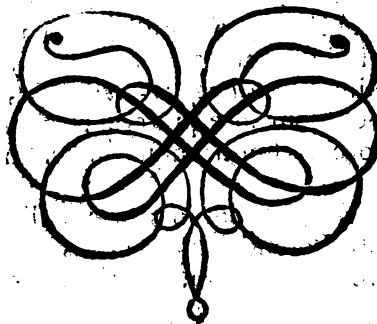
§. VI. Nos interim immensam illam felicitatem, qua sub potestate Potentissimi Principis nostri quietè fruimur, mente non concipere, multo minus verbis exprimere vale-

Conclusio.

Volum.

valemus, siquidem pacato Ipsius regimini, patriæ benignitatis, & clementiæ potius, quam potestatis competentis nomen tribui meretur. Faxit igitur Deus, ut Clementissimus ille noster Princeps, Amor sane ac deliciae humani generis, piorumque æque ac prudentum imperantium genitum exemplar, cum Serenissima Domu Hassiaca diu diuque floreat! Faxit, ut in immortalem Cætorum laudem terror hostium esse pergat! Faxit tandem, ut nos sub exoptato Ipsius regimine suaviter diu requiescamus. De cætero Tibi, Summo Numini, pro clementissime concessis in elaboranda hac Dissertatione Spiritus Tui Sancti viribus, infinitas persolvo grates, ac ardentibus precibus te implo-ro, velis impofterum meditationes æque ac labores meos omnipotenti nutu tuo eò dirigere, quo præcipue in magni Nominis tui gloriam & honorem, patriæque emolumentum vergant, mihi vero in utroque foro, & Soli & Poli, salu-tares existant.

F I N I S

Österreichische Nationalbibliothek

+Z156893609

